

TULEWIMU QOJAD

SISU: Tulevik on meie teha — A. Roos. / Sealpool elu — P. T. / Mustlanõ... — A. Stanovitš. / Ühest suurest lindude sõbrast — H. J. / Haapsalu muuseumis — Roosiristlane. / Sulesõprusest Inglismaaga — H. R. / Loomade ühiskondlikust elust — I. Miller. / Ettepanekuid koolikorra uuendamiseks — —nd. / Nooremate nurk. / Kirjandust. / Teater. / Tehnika. / Loodusesõbra nurk. / Sport. / Male. / Mõistatustenuk. / Ringvaade.

TULEVIKU RAJAJD

EESTI KESKKOOLI- JA GÜMNAASIUMINOORSOO AJAKIRI

I aastakäik

27. september 1935

Nr. 2

Tulevik on meie teha

„Tuleviku Rajad“ on üks lüli võimsast ürgtungi ahelikust muuta elu paremaks, ilusamaks, õilsamaks senisest. See on noorte juhtide jõupingutus õilistada elu noorte kaudu. Siin tahetakse käia ammugi tuntud põhimõtte järgi: Mida Juku on õppinud, seda Juhan ei unusta. Samal ajal jääb maksvaks: Mida Juku ei õppinud, seda Juhan vaevalt õpib veel. Noorusaeg omab erilist tähtsust inimese kujunemisel. „Tuleviku Rajad“ saavad siin panna maksma oma mõju ainult näpunäidete andmisega kirjatähe kaudu. Aga sellest on kasu vaid siis, kui need muudetakse elavaks teoks. Tähendab, noorsool endal jääb tuleviku radade raiumisel teha suurem töö — teostada tuleviku rajad. On ilmne, et see ei tule toime iseenesest.

Inimelu kui tervik koosneb üksikutest mõttemõlgutustest, mis kujunevad tegudeks või ei kujune, olenedes mõtte tugevusest ja suunast. Korduv tegevus muutub harjumuseks. Nii siis — mõte, tegevus, harjumus. Need võivad olla head ja halvad — oleneb meist, kuidas mõtleme ja mõtet teostame.

Maailma merede mõõtmatud veehulgad koosnevad siiski veetilkadest...

Inimelu ja tema tegevuse, rahva heaolu ja riigi tugevuse algrakuseks on mõte, on hea mõte ja selle otstarbekohane teostamine. Viimane oleneb meist.

Soovin südamest „Tuleviku Radadele“ head edu!

Siit tulevad head mõtted leiavad teostamist meie noorsoos.

Jõudu tööle! Tulevik on meie teha.

Ants Roos

Sealpool elu

(Järg.)

II

TORM.

„Pojad, algama... algama!“ kõlas läbi suitsunud pöörleva ruhvi tüürimehe kutse, mida saatis tirisev vile.

Meeskonna väsimusest elutud kehad aga veerlesid koides hangunud vahana.

„Hei, saatana sulased, purje vähendama... ajage kered püsti, vesi sajab ninakoopasse sisse!“ — ja jalust tõmmatuna külitas esimene põrandal.

Ainsa minuti jooksul oli sompus priivaht — üheksa meest — jalul, heideldes une ja ärkveloleku vahel.

Jäise niiskusega täidetud sinakas õhus ripnesid nad hetke tasakaalutult koiservadest kinni hoides, kuni müriseva kosena tekile langev jämeline neid toivutas.

Raske veemass rõhus lage, surudes veeniresid läbi tihedate luugi-valtside. Vesi lämmatas iga hääle ja kumedas vaikuses virgusid nad, et kiirelt rõivastuda järjest punakamaks aheneva õlitule valgusel.

Kuuldus vasaralöögi taolisi kõpse, mis kord-korralt tekis õheneva vee-kihi tõttu valjenesid, muutudes tugevaiks ja teravaiks kellalöögeks.

Sõnatus nohinas rõivastuti, seljad vastakuti üksteise najal, ja mõnigi nendest juba võötas oma helekollase või luitunud musta õlikuue vana logi-nööri¹⁾ küljest lõigatud jupiga.

„Valmis olla!“ käsutas pootsman, aimates teise jämeline taandumist, millele vastas hele lambiklaasi prigin, tekitatud laes aeglaselt õõtsumistaktis edasi-tagasi hällivaist veetilgust. Klaasita lamp levitas enam tahma ja lehka kui valgust. Jälle paindusid tammised plangud, talad kriuksusid tappides ja jälle ahenes ruhvis leek, mille tõttu üheksa kogu sulasid veel vähemaiks ja kohmakamaiks.

---

¹⁾ Logi: mehhanism, mis mõõdab sõidetud teosa.

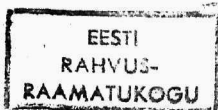

Ütles Lembitu:

Ilus on surra. Ilus on surra isamaa eest. Ilus on surra sõprade, rahva ja omaste eest. Ilus on surra vabana, priiuse eest. Ilus on minna võitlusse, lootuseta võita. Ilus on minna ülejõu vaenlase vastu. Ilus on minna, teades, et tagasi ei tule.

Kaunis on langeda kaebuseta. Kaunis on langeda võõraste vendade sellis, liigutav leida sõpra viimsel tunnil, panna käsi tundmatu kaela ümber, ohata kord — ning lahkuda.

Fr. Tu g l a s

Alus vajus terve igaviku.

Õhk tundus minevat leigeks ja hauavaikus ei söandanud keegi hingata.

Igal hetkel väärahtles mõni trepist kinnihoidev sõrm ja aeglaselt ta-
gusid meelekohis sooned: minut... pooltundi... tund...

Koha tugevamaks muutudes püüti pöörata nägu isepäinis, vaatamata sellele et päevitus kattis kahvatuse täielikult.

Õõ oli pigimust.

Poolteki kabiinide lael seisis liikumatult kapten, käes ruupor.

Lainete vahus helkis vosvor ja seda oli kõikjal.

Tekil loksuv vesi, mida ei suutnud neelata avatud keelingiluugid, klüü-
sid ja piigertid, veerles hõõguva malmina ümber mastide, lastluukide ja taa-
ruvate veesaabaste.

Igauks kindlustas endale toe, sest jälle ligines hiigla tulevall valjeneva
mühinaga.

Metalline tenor aga hõikas ruuporist: „Back-vaht²⁾ vahetada!“

Ja kuusteist tekilolijat kordasid: „Back-vaht vahetada!“

Siis mattis jämelaine kõiki.

Teraslihaselised käed klammerdusid vantidesse ja navelpinkidesse.
Randmeist ja õlust rebestusid liikmed ning külm sool tungis käehaavadesse.
Ülepingutatud sõrmed libisesid aeglaselt järele, ja peaaegu ükskõiksest mõtles
hoidja: „Kui suudaksin veel mõne sekundi...“

Nüüd hüppasid kaks lähemalseisjat vööri ja sidusid lahti back-staagilt
poolkangestunud mehe. Tihedalt õlikuube ja mantlisse mähitult oli ta läbi-
märg. Kõied olid ta kehasse lõiganud sinised vorbid ja ta jäsemed olid
elutud.

Asemele kinnitus teine — ükskõik kumb — neil tuli seal seista kõigil.

Nöörid olid seotud väga pinguli, sest veelöök lõdval kõidisel on halvem.

Paremasse randmesse kinnitus ots, mis suundus signaalkella tilale, ja
ees hõõgus mürisev vaateväli.

Tehti korduvalt katseid rehvida vöormasti. Saledamaid ja sitkemaid
saadeti ülemisele marsile, aga nad ei suutnud käristada sisse ainsatki volti.

Ikka sagedamalt vingusid iilid³⁾, keerutades vahtu ja ämu kuni top-
pideni.

Küüned mõranesid märjal tihkel lõuendil ja mõned sülgasid või äigasid
käeseljaga nägudelt verd, mis nõrgus vallide või seklite⁴⁾ järsest löögest.

Siis said nad käsu kiskuda haakidega⁵⁾. Kuid lõdva purje löök katkes-

---

²⁾ Back-vaht: vöörisseisev vaatleja, kes kella signaalidega teatab vaateväljal
esinevaid muutusi (vastutuleva laeva tuled, majakad jne.).

³⁾ iil: järsult ja hooti esinev tuulepuhang; äikeseiil: lühiajaline tugev äikesetorm.

⁴⁾ Kruvipoldiga varustatud siduv ahellüli.

⁵⁾ Suuremais raaglaevades madruste poolt salajaselt tarvitatav abinõu.

tas rihmad või lihkus randme nahk, ja paljastunud lihased kattusid kibe-
neva soolveega.

Kord-korralt harvemaks ja nõrgemaks jäid kooshüüded:

„Oo-ja-siis, oo-ja-siis,“ kustudes tuule kiuslikku vingumisse ja seitsme
rinnuli raale vajunud higistnõretava ning jõuetu keha lõõsumisse.

Kostis hele laksatus, millele järgnes katkendlik krägin. Nad käsutati
tekile.

Valge vöörtule⁶⁾ poolvarjus oli näha, kuidas back-vaht vabastas end
staagilt purjenoaga ja jooksis pooltekile, teel nagu möödaminnes lüües poo-
leks jahtklüüvri valli.

Ta teatas kaptenile, et teng-staak on luffardist⁷⁾ katkenud, samuti
back-staagi üks kardeen⁸⁾.

Nii võis vöormast igal hetkel murduda.

Meeskond sai käskluse: „Kirvest, kõik see seil legoo⁹⁾!“ Vahedalt
puresid hambuliste selgadega pussid segamini vahtu ja tinisevalt pinguli
köisi.

Kirveste roostetunud terad pörkasid jämedalt ligunenud vallelt tõrksalt,
lahastades neid kardeenhaaval, mis lõbusalt rullusid lahti köielt, pööreldes
spiraalseis jutes.

Plokkide kõre kutse vabastas raad pingest ning kahtlevalt õlgu lõngu-
tades nad taarusid ja langesid siis surmavalt haavatu viimses kõrvale-
pöördes.

Aga vöör-roil¹⁰⁾ ei liikunud paigast.

Mehed vahtisid seda kohkunult ja ainiti. Tööhoog peatus.

Käsmulase sõrmedelt libises jäärd¹¹⁾, millega kinnitas raapiiki¹²⁾ ree-
lingile¹³⁾. Kolkklase suu avanes ja kirves langes jõuetult peost. Jumind-
lane ligines ahtrile paari pageva liigutusega ja jääne hingus tuimendas köi-
kide liikmeid.

Kaptenile näis iga käsklus asjatuna, sest ta nägi, et need seal tekil ei
tee seda.

Päästvat mõtet ei tulnud.

Silmade ees virendasid ähvardava lõuendi äärjooned, laienesid hiigla-
mõõdulisiks ja horisondil värises tulesid, hõõgudes kõik ühtlases veripuna-
ses leiguses. Ta tundis palavikueelse pööratusega sarnanevat läägust samal

⁶⁾ laeva vööri tähistav valge signaaltuli.

⁷⁾ luffardist: tuulepoolselt küljelt (kuna teng-staagid esinevad mõlemal poolel).

⁸⁾ kardeen: peenemaist kiududest koosnev köie keerdosa.

⁹⁾ legoo: maha, alla.

¹⁰⁾ Vöormasti ülemine (viies) raag.

¹¹⁾ jäärd: pidekõis selleks, et puri ei hakkaks „lööma“.

¹²⁾ raapiik: raa ots nukk.

¹³⁾ tekki piirav rinnatis, tara.

ajal, kui need seal ootasid ta käsklust. Nende kõhkunud vaikimine kisen-
das, ei, see lõugas talle näkku; see oli süüdistus ja pilge.

Ta rabas mantli seljast, sööstis tekile ja, haaranud kirve, ligines võor-
mastile, et ronida üles. Kuid enne kui sai tõsta jala veeblingile¹⁴⁾, haaarti tal
rinnust ja kisti kirves käest.

Pimedusest hoolimata ta luges iga joont selles näos: ikka seesama tar-
dunud kivim, millesse oli antud ainult üks ilme: mõistmatu pinge hoolikalt
lõigatud kitsais huulis, iseteadev, veidi üleolevgi, mida nagu õigustasid ta
otsvõlvilt salgu tagasilangevad tumeblondid lokid.

Ainult silmis oli mõistetavat kõnet. Praegu sätendas neis avar soojus,
vastandiks ta karedale hüüule:

„Tagasi omale kohale!“

Siis tõusis ta saalingile¹⁵⁾ ja sulas pimedusse.

Tõnu puhkas ülemisel saalingil.

Raud-nürilt pekslesid lahtised plokid vastu masti külgi, laostatud taak-
lus lebas surnult ja ümber ta mustavate luude lakkusid võikalt näljased
iilid.

All sügavikus võis näha aluse hämara kääri kuju. Tokk-pured sirutasid
oma laiialiavatud käevarsi raaõlgadele. Oli näha illuminaatorite rõõmsat
helki ja raskelt-istuvate bord-laternate punast ja rohelist.

Imelik muutus tekkis Tõnus.

Talle näis, nagu oleks torm vaibunud, märkamata oma alaliselt muutu-
vat orbiiti, mis vaheldus ringist ellipsisse, käävist ovaali.

Ta ei näinud enam mõirgavat merd ega suutnud kujutleda sääl all mee-
leheitlikku võitlust. Ta nägi ainult tardunud, klaasistunud pilti, mis näis
väga kaugena ja mõistmatult võõrana.

Teda äratas tugev tõuge ta enda läheduses.

Alt kostis hüüete katkeid.

Ta ronis edasi kuutõbisena. Siis tekkis meelde pleiss, mida ta oli sääl
all ruhvis kord priivahis olles pootsmanni abiga pununud: „Seesama peab
roili üleval, ta on tursunud, ei jookse plokist läbi.

Ta kindlustas endale seisundi, et haarata kirvest, kuid raag tegi aima-
matu käänaku. Kohe mõistis mees, et jääd on katkenud, kuid tasakaalu
oli võimatu tagasi saada. Ta libises küljeli, karjatades purustavast valust:
käsi, mille otsas ta rippus, oli lõmastunud raa ja masti vahele. Kramplikult
võbisev keha oma rippuvast raskuses suurendas piina. Ta mõistis, et talle
oli antud ainult veel hetki. Kui järgmine laine kallutab alust, vabaneb

---

¹⁴⁾ veebling: vantide vahele horisontaalselt kinnitatud tõrvanööri aste.

¹⁵⁾ saaling: masti jätkel olev vaheaste.

¹⁶⁾ fokk: alumine raag.

¹⁷⁾ pleiss: punutis jätku kohal.

käsi, kuid tal pole jõudu end pidada. Nüüd pingutas ta kogu oma tahte ja jõu: haaras vöölt kirve ja sihtis hoolega.

Haraliavardunud elutule peopesale uhkas verd, mis pritsis tagasi juustele ja näole, kus segunes vahu ja vosvoriga. Käe taga oligi tali¹⁸⁾.

Mõistus ähvardus tumeneda... kõik pöörles... käsi taandus kaugusse ja näis hetketi kaduvat... sooja vett tungis suhu ning talumatult vastik oli rebestus õlgvarres.

Siis aga sähvatas tera ja sõrmed eraldusid... kaugel kõrises plokk...

Nii hea oli olla vaba — hõljuda, olelda. Kõik oli punane, heleroosa, siis hõbehall — veidralt tombutaoline, kuid ometi ääretult avar maailm.

Nagu ootusest kasvas välja õlgkollane blondpea oma tumedakõlalise lainetusega. Suured pehme läikega pääsusilmad ja hambaid — teeroosi-värvilisi — mõned õrnsinaka helgiga — lõputa rida ning kõik õnnelikult naeratlevad — ja käed, mis tema palgeid nagu imikul surusid vastu karminpunaseid rinnapäid... siis kadus teadvus.

Raksudes läbis otseti langev raag kambii¹⁹⁾ lae ja taakluses pörgeldes, pööreldes, mööda vahestaaki liibsedes, kergelt plaksatas käetu laip meeskonna kokkujuosnud sõõri. Nad tahtsid ta ära kanda, kuid jämelaine mattis kõiki.

(Järgneb.)

A. Stanovitš

Mustlanõ...

*Mustlanõ väikene, mustlanõ,
pal'lastõ jalguga patõrdav poiskõnõ,
hulksõ ümbre turu pääl,
tauldõn helis'i temä hääl.*

*Vaenõ ja väikene mustlanõ,
arssina-pikkunõ poiskõnõ —
Ütsindä, esätä, tarõta hul'kja —
näälläne, leevätä pallõja.*

*Sõber mul kondinõ hobõnõ,
mõtsa seen hirnatahv varsakõnõ
Laulva mul tsirgu kõik puie pääl,
üle-neist kõigist mu kille hääl.*

*Ütsindä elämä jäägina,
põlatu, tõugatu mustlanõ,
pal'laste jalguga parsõldav poiskõnõ—
sõbras jääs hinnatahv hobõnõ.*

¹⁸⁾ tali: kahe ploki süsteemis kombineeritud heissamis- (ülesvinnamis-) vahend.

¹⁹⁾ kambii: laeva köök (tavaliselt vöörmasti taga).

V. Birk

Kui elutuli kustub . . .

Ühest suurest lindude sõbrast

„Usun kindlasti, et meie Issand armastab lindsid, sest muidu ta ei oleks andnud neile tiibu niikui oma inglitele.“

Axel Munthe,

„San Michele“.

Kesk sinendavat Napoli lahte asub väike kaunis Capri saar. Helendav päike, kõrge taevas, särav õhk ja soolane merevesi on muutnud selle saare ihaldatud kohaks maailmas, kuhu tulevad maailma vägevamad ja rikkamad mehed otsima puhkust ja kosutust väsitavast elurühist. Capri, see on ka lindude puhkepaigaks, kus nad peatuvad oma teekonnal soojalt lõunamaalt tagasi oma kodumaale, kaugele Põhjamaa metsadesse ja põldudele jõudes. Neid väikesi sillerdajaid, rändavaid kunstnikke, lendab siia kevadeti ja sügiseti tuhandeid — lendab rästaid, soolinde, lõokesi, tuvisid, põldpüüsid, ööbi-kuid, käblikuid, pääsukesi, peoleosid, linavästrikke ja palju teisi.

Capri on kujunenud tõeliseks lindude paradiisiks. Linnud tulevad siia nüüd meeleldi, kuna nad on kaitstud siin kõikide ohtude eest. Aga mitte väga ammu pole neile kindlustatud siin julgeolek. Alles paar aastat on kulunud sellest, kui Mussolini välja andis dekreeidi, millega keelati igasugune lindude püüdmine ja hävitamine Capri saarel. Seda dekreeti välja andma õhutas Mussolinit kindlasti Axel Munthe' maailmakuulus raamat „San Michele“.

Vähe leidub maailma kirjanduses teoseid, mis oleksid saanud sellise menu osaliseks ja mõjutanud valitsust ette võtma parandusi. Mainitud raamatusse on geniaalne Itaalia arst koondanud oma vaheldusrikka ja huvitava eluloo põnevamad ja ilusamad episoodid. Axel Munthe ise on omapärane ja salapärane isik. Arstiteadlasena oli ta Pasteur'i õpilane ja kaastööline Pariisis, haruldaselt hää diagnost, keda Euroopa paremad arstid kutsusid raskemate ja keerukaimate haigusjuhtude manu. Ta isikust kiirgas välja otse kummalist võimu. Ta avaldas vastustamatut mõju nii loomadesse kui inimestesse, nii haigeisse kui terveisse. Ta oli võimeline oma sugetiivsusega tegema haigeid terveks ja terveid haigeks. Kord noore Upsala üliõpilasena külastades Capri saart, oli ta vaimustunud niivõrd sellest saarest ja Napoli lahest, et otsustas asuda kord Caprile elama. Tema suur arstipraktika võimaldaski tal teenida tohutuid summasid, ta loobus arstikutsest, omandas Anacapri külas „San Michele“ suvila, seadis selle oma maitse järgi sisse ja asus siia veetma oma elu ülejäänud päevi.

Munthe' suurim omapära seisab ta kirglikus loomaarmastuses. Alati oli ta ümbritsetud koduloomadest, koertest, kassidest, ahvidest.

Eriti suureks arenes aga ta armastus lindude vastu. Ta ise tunnustab, et suudab näha kannatavat inimest enam-vähem rahulikult, kannatavat looma — vaevu, kannatavat lindu aga — üldse mitte.

Elades „San Michele“, oma kaunis suvilas, ja olles muidu juba kõik oma soovid saavutanud, ei olnud ta siiski veel õnnelik: igalt poolt ümbritsesid teda linnupõrgud.

„Oh! Linnud, linnud!“ kirjutab ta oma raamatus. „Kui palju õnnelikum oleksin olnud sel imelikul saarel, kui ma poleks armastanud neid nii väga! Suur rõõm oli neid näha saabuvat igal kevadel, tuhandetena, rõõm oli kuulda neid laulvat San Michele aias. Ent tuli aeg, mil peaaegu soovisin, et nad polekski saabunud. Oleksin tahtnud anda neile märku kaugele merele, et nad lendaksid edasi, järele kõrgel tõttavaile metshanedele oma kodumaale, kaugele põhjalasse, kus pole karta inimese ohtu.

Nad tulid vähe aega enne päikese loojumist. Nad ei palunud midagi pääle väikese puhkuse väsinud tiibadele pärast pikka lendu üle Vahemere. Nende reisi eesmärk oli kaugel, see oli maa, kus nad olid sündinud ja kuhu nad tahtsid ehitada oma pesa. Nad tahtsid minna koju andma kevadkontserte põhjamaa vaiksetes metsades ja vainudel. Paar tundi hiljem nad siplesid abitult võrkudes, mida inimesed salakavalalt olid asetanud igale poole saarele, alates järskudelt ranakaljudest ja lõpetades Monte Solaro ja Monte Barbarossa mäega. Õhtuks püüti neid kinni tuhandeid, pakiti puukastidesse ja saadeti aurikuil Marceille'sse, kust neid viidi Pariisi peentesse restorandidesse toiduks. See oli kasulik äri. Capris oli piiskop juba sajandite jooksul saanud oma sissetulekud ainuüksi linnupüügist. Piiskoppi kutsutigi Roomas linnupiiskopiks.

Kas teate, kuidas linnud meelitatakse võrkudesse? Põõsastesse kõrgete võrkude alla on peidetud linnupuurid ja nendesse on pandud linnud-peibutajad, kes lakkamatult ja masinlikult kordavad oma ühetoonilisi meelitushäält. Nad ei või vaikida, nad anuvad, kaebavad ööd ja päevad: nad on p i m e d a d. Juba ammu enne seda, kui teadus midagi teadis, teatas kurat oma arukamale õpilasele, inimesele, hirmsa saladuse: kui linnu silmad tulise terasorgiga välja torgata, laulab lind masinlikult ööd ja päevad. Ainult mõned harvad niiviisi pimestatud lindudest jäävad elama, kuid see on sellest

Capri

hoolimata tasuv äri: pimestatud vutt maksab nüüdsel ajal Capris kaksküm-
mend viis liiri ¹⁾).

Munthe pöördus mitu korda Itaalia valitsus- ja kohtuvõimude poole, et julm lindude hävitamine lõpetataks, aga tagajärjeta. Eriti pahandus ta oma naabri, ühe endise lihuniku üle, kes oli Barbarossa mäe omanik.

Sellest päevast alates, mil Munthe oli hakanud ehitama San Michele, oli võitlus kestnud nende vahel lakkamatult. Munthe oli otsinud abi Napoli prefektilt ja Rooma valitsuselt, oli saavutanud audientsi isegi riigi mõjuvõimsaimalt naiselt, kuninganna Margaretalt, kuid kõik asjata. Ta oli pöördunud paavsti poole, ent talle oli teatatud, et paavst on viidud koidikul kande-
toolis Vatikani aeda, kuna öösi oli olnud rikkalik saak ja paavsti võrkudesse oli sattunud üle kahesaja linnu.

Pettunud vaimulikust ja ilmalikust võimust, hakkas Munthe teotsema omapääd. Ta muretses kahuri ja põmmutas sellest iga viie minuti takka keskööst kuni päikesetõusuni, et peletada sellega armastatud linde eemale julma lihuniku maaalalt. Lihunik kaebas Munthe kohtusse, teda karistati seadusevastase tegevuse eest kahesaja liiriga. Pärast seda harjutas suur lindude armastaja oma koera haukuma kogu öö läbi, aga mõne päeva pärast leidis ta oma koera mürgitatuna. Kui ta siis järgmisel ööl kohtas oma vaenlast San Michele müüri taga, tungis ta lihunikule kallale ja lõi teda peaaegu meelemärkusetuks. Ja jälle tuli tal selle eest maksta viissada liiri trahvi.

Viimaks otsustas arst lihunikult mäe ära osta; aga viimane nõudis selle eest määratud summat, mis oli sada korda suurem selle tõelisest väärtusest. Munthe müüs ära osa oma maailmakulsast piltidekogust, et saada nõutud summat; aga kui ta läks lihuniku juurde selle summaga, nõudis viimane juba kaks korda enam. Lindude tapmine jätkus.

„Ma ei saanud enam magada, ei võinud mõelda enam muust kui lindudest ja mäest. Meeleheites põgenesin ma San Michelest, purjetasin Monte Cristosse ja naasin alles siis, kui viimased rändlinnud olid lennanud üle saare.

Tulnud tagasi, kuulsin ma kohe, et endine lihunik oli suremas haige. Tema hinge päästmiseks loeti palveid kaks korda päevas; iga hingepalve maksis kolmkümmend liiri — aga lihunik oli küla rikkamaid mehi. Öhtu-
poolikul tuli küla vaimulik ja palus mind Jumala nimel tulla surija juurde. Mina keeldusin. Ütlesin, et ma polnud Capris kunagi arstinud haigeid, pääle vaese rahva, ja et nende omad arstid olid küllalt kompetentsed. Lubasin tulla ainult ühel tingimusel: mees pidi vanduma, käsi krutsifiksil, et ta kunagi enam ei pista välja silmi lindudel ja ta müüb mulle mäe selle kõrge hinnaga, mille ta oli nõudnud kuus kuud tagasi.

Lihunik ei soostunud. Öösi ta sai viimase sakramendi. Vara hommikul

---

¹⁾ Imbes 7,50 kr.

tuli vaimulik veel korra. Lihunik oli vastu võtnud minu tingimused, ta oli andnud püha lubaduse. Kaks tundi hiljem lasksin ma ta vasakust kopsukelmest välja pool liitrit mäda. Ja lihunik paranes.

Barbarossa mägi on nüüd lindude varjupaik. Tuhanded väsinud rändlinnud puhkavad säääl nüüd igal kevadel ja sügisel, kaitstud inimeste ja loomade eest. San Michele koerad ei tohi haukuda, kui linnud puhkavad mäel. Kassidel on kaelas väike kelluke, kui nad liiguvad väljas. Billy, see vandersell on suletud ahvipuuri, sest keegi ei tea, mida ahv või koolipoiss võivad välja mõelda.“

Munthe ise pidi lahkuma oma armastatud saarelt ja lindudest. Tema üks silm pimenes liiga heledast Capri päikesest. Kui ka ta teist silma hakkas ähvardama nägemisvõime kaotus, pandi suur linnu ja päikese sõber tema armsale jahile ja tõmmati purjed üles. Ta pidi veetma oma vanaduspäevi ühe vana torni hämaruses, et säilitada sedagi vähest nägemisvõimet, mis oli veel alles.

Haapsalu muuseumis

On küllalt inimesi, kes kiitlevad kaugete rännakutega. Paljud on viibinud igas kodumaa kolkas, peatunud pikemalt Haapsaluski „patisakste“ ja mudaravilate linnas. Vaimustatult pajatavad nad Läänemaa uhkusest, toredast plaazist, kõlakojust, kuulsast kuurhausist ja võrratust lossipargist valge daamiga lossikiriku aknal, kuid kadedustäratavalt vähe on neid, kes teavad Haapsalu muuseumi olemasolust.

Haapsalu muuseum — see on kaks väheldast kambrit linnavalitsuse hoones. Ei midagi, mis tõmbaks tähelepanu väliselt. Küll aga on siia koondatud kõik muuseumitüübid alates kunsti- ja lõpetades moodsa sõja- ja kirikumuuseumiga.

Kohe sisse astudes tõmbavad tähelepanu endale maalid ja fotod, millest on nii mõnigi väärtuslik, nagu B. Laipmanni „J. M. Eisen“ ja „Autoportree“, Kivi „Nuttev naine“, foto Haapsalu esimese mudaravila asutajast Dr. C. A. Hunniusest ja Rootsi kroonprintsipi külaskäigust lossiparki.

Tervelt pool seina on mitmekesiste vene ikoonade all, millest huvitavam Moskva metropoliit Aleksei maalkujutisega; uudiseks on katoliku kiriku äratuskell, mis leitud Poolast ja mida omal ajal kõlistati tukkujate nina all kuradikeste peletuseks.

Ei saa kuidagi mööduda sihvakast, kastitaolisest mollpillist, poolikut viiulit meeldetuletavast vormsikandlest, mille keeli litsutakse alt üles. Neid mõlemaid mängitakse poognaga. Siis tuleb fagott, orelivile, korgitseri meel-

detuletav teraskeelega huulpill ja uhke, mehepikkune oboe, otsekui hiina vesipiip kummist suulisega.

Riiulil lamab plekiga löödud rahakast ja ta kõrval mitmel viisil ilustatud ja kirjatud õllekanne, umbne, kellataoline piimalass neljakandilise auguga keskel ja puusangadega külgedel, õhuke võrasi, lihakarv 1842. aastast, kulpe kahvaga täiesti varre küljes, kahekahvaga lusikas, kõrdiharke ehk vispleid ehk pööriseid, puust neljakandiline vorstipress ümmarguse toruga otsas, alt laienev tünnike, sees sakiline kettake kepiotsas nagu suusa-kepp, see kokku kannab võimasina uhket nimetust. Tuleb plekist spiraalne valguspiiru hoidja kui sabaga, lapikuks litsutud hällivedru, tahlilõikamise käärid kastikesega teral; algeline, neljakandilisest puust küünlalühter nagu oleks kaks vähe allapoole kõverdunud varrega piipu seotud sabapidi ühte ja riputatud lakke. Näed magasiaida viljamõõdu triikpuud 1734. aastast, mitte nooremast kaheharulist magasiaida pulka, mis kunagi täitis raamatupidamise aset ühel harul deebetiga, teisel krediidiga; näed kivist ja vasest nõõbivorme, lõngaviuileid ehk nikse, 100-aastast lõugutit, puust vitsutustange, uurdesaage, köiepööra, rehepeksu pinta ehk varta nagu hiigelbumerangi, järelveetavat kõverate traatharudega reha, puust lehmakrappe, puulukku võtmega, vanaaegseid ilustistega raudlukke, rotilõkse ühe-, kahe- ja enamaugulisi, koguni traatsilmustega, ülalt langeva klopiga, ja siis näed veel lõngaketruse värtnat — sakilist ketast läbipistetud pulgaga, mida keerutati pihu vahel.

Oo, mis siin kõik ära ei ole!

Viis Rootsi ööri aastatest 1634—1666 sunnivad end tahes-tahtmatult vaatlema, samuti ka Leedu tukat aastast 1556, Riia hõberaha, orduaegsed mesingrahad, ovaalsete nurkade ja auguga talurahva 75 a. priiuse mälestusraha arvudega 1819—1894; 1905. a. mälestusraha pärjatud risti ja laternapostiga, Peeter I kroonimisraha kahe näopildiga ühel ja kroonimist kujutava stseeniga teisel küljel ning hiina vaskrahad neljakandilise auguga keskel.

Vormsi ja Muhu naise praegugi kantavad rahvarõivad on vahest omapärasemad kogu Eestis. Vormsi naisel paks villane tihedalt pliseeritud must seelik punase ja valgega kanditud pihikuga; kraeta sinakasmust villane jakk roosilise sitsi- või lihtsa kotiriidest voodriga; valge pesuriidest bluus väikese õlgpihikuga ja suureruuduline värviline palistamata äärtega paks pearätt nõuavad ohvrimeelset tarvitajat suve ajal, iseäranis sel juhul, kui neile veel juurde mõelda pitsirohkeid aluskleite ja särke.

Ei Hiiu nainegi ole paremas seisukorras. Värviline jämedajoonine voldiline hiiu „küütki“ musta kuldkarvatatud äärisega ja roosalillelise õhukese pihikuga pole kerge. Poolvillane pitsirohke pluus, vöödilise kodukootud põll; punane stiliseeritud ketasilustistega juustepael, pitsihunnik peas, lai lintlips ja aina pitsid aluspesuks — see ei kergenda igatahes rõivastust. Üldse on Hiiu naise rõivastus väga pitsirohke.

On otse ime, kuidas paksule villasele seelikule antakse nii tihe pliseer ainult ahjust võetud kuumade leibadega.

Kui Hiiu, Muhu ja Vormsi naine on rõivastatud nii pillavalt, siis ärge arvake, et ta käib paljajalu. Mustade säärite otsa õmmeldud valged sokid ja hülgenahast tuhandete kroogikestega suuad jalas. Sääred võivad olla punased või valged ühte värvi. Sokid arutatakse säärite küljest küll lahti, aga sääred jäävad jalga isegi magades.

Ehetest värviküllasemad on papile tehtud mütsid: helesinised, beežid, igavärvilised, paeltega ja ilma, ilustistega ja ilma. Passlepa pruudimütsil on aga vähe võistlejaid kogu Euroopas. Kõrge vene soldati talimütsi kujuline, esipool hõbe- ja kuldbrokaadist lintidega, orduaegsete rahadega ja klaasripatsitega, külgedel värvilised sulgpuhmastikud, punane tagakülg brokaatvõrguga, aga lage pole ollagi — oleks nagu muhv torgatud püsti pähe.

Seljalkantav ehe vaskketest kettakestega otsas, see on Hiiu naise ligi kiluline „rõhu“, siis orduaegseist külgeneeditud sangadega rahadest kaela-kee, lame hõbesõlg kuue punase kiviga, vaskripatsid pressitud kumerustega, eelajalooline kammehe, 1932. a. Arukülalt Liiva talu krundilt kolme skeleti juurest leitud 17 sinist, musta helmest, 61 ajahambast tublisti puretud helmest ja Kullamaa rahumäelt 1929—32 leitud naelu, pusse ja vanu-vanu konditükke. Need kõik ajavad praegusele moodsale cariocadaamile kindlasti kananaha ihule. Kuidas küll võis inimene kanda neid meelega?

Peale kõigi nende kirevuste ja toreduste leidub siin veel palju vanu dokumente ja raamatuid.

Vanemaks raamatuks on siin 1818. aastal ilmunud pikk ja kitsas „Muisto kirja“, siis „Eesti Ma Rahva Koddo ja Kirko Ramat“ (1823), Arveliuse „Ramma Josepi Hädda ja Abbi Ramat“ (1790); „Juris Naturalis et Gentium (1751) — 369 leheküljeline seadustekogu; D. Goldmanni „Mailma made õpetus“ (1849); päranduse jagamise tunnistus kohtule 1868 aastast, kus kõik neli tunnistajat on kirjutanud alla vaid kolme ristiga; 1876. aasta-kaik nädalalehte „Eesti Postimees“ ja Maaliidu Lääne osakonna arhiiv.

Kui palju huvitavat on siin kahes väikeses kambris! Tahaksin taas tulla siia tagasi, jälle viibida siin vanavara keskel, kus elustuvad muistsed askeldused ja rähklemised.

Roosiristlane.

Mees on loodud oma risti kandma, selleks on ta saanud tugevad õlad. Mees võib kannatada palju, nii kaua kuni ta võib kannatada iseennast. Ta võib elada ilma lootuseta, ilma sõpradeta, ilma raamatuteta, ilma muusikata, nii kaua kui ta võib kuulutada oma mõtteid, väljast akna tagant kostuvat linnulaulu ja kauge mere kohinat.

Axel Munthe.

H. R.

Sulesõprusest Inglismaaga

Juba kaks aastat tagasi võimaldus meil ühendusse astuda kirja teel Inglise koolinoortega. Olime huvitatud sellest suurest ja vägevast riigist, eriti aga selle noortest. Peagi tuli kiri ühele ja teisele kaugelt, kuna mina olin üks viimastest, kes omandas kirja.

Mu korrespondendiks on ühest vanast aadli suguvõsast põlvnenud šataän tütarlaps, nimega Lorna. Ta võib oma ema poolt sugulasi lugeda tagasi 1500. aastani, kuna isa pole tal aadlik, vaid on pärit linnakodaniku seisusest. Sellepärast ei loe L. ka end aadliks. Praegu töötab ta ema Cambridge'is

keskkooliõpetajana, isa on valitsuse ametnikuks ja eksamitööde protokolljaks Cambridge'i ülikoolis. Pääle selle õpib ta isa ülikoolis loodusteaduskonnas. Ka Lorna vend on üliõpilane.

Üldse võib tähele panna, et see perekond armastab loodust. Neil on üksik maja, nagu kõigil inglastel, kuid pääle selle veel suur aed, kus isa ja vennad teotsevad taimede ja putukate uurimisega. Isegi suuremaid linde kasvatavad nad säääl, näit.: öökulle, kes on nii taltsaks saanud, et ei puutu vähemaid laululinde. Neil on aias palju sorte taimi, mida vend aegajalt kogub ja kuivatab ja nõudmiste pääle saadab teiste maade ülikoolidele.

Mu inglise sõbratari ja ta perekonna lõöksõnaks on: vesi, päike ja puhas õhk! Suvel suvitab ta koos ema ja noorema vennaga Šotimaal, kuna isa ja vanem vend külastavad neid autoga ainult pühapäeviti. Šotimaal on neil väikene suvila, muidugi ainult oma päralt, just mere kaldal, nii et Lorna ei saa öösi magada, vaid kuuleb tihti tuule ulumist ja mere koledat kohisemist. „Küll on aga tore meres supelda, ujuda miilide kaugusele, astuda purdele, hüpata sügavasse mererüppe ja siis ruttu tagasi ujuda ikka kalda poole, muidu »söõb hai« minu ära, või võtab varbast kinni . . .“ kirjutab Lorna. Ta on hää ujuja. Igal võimalikul juhul on ta vees. Cambridge'is külastab ta aasta läbi ujumisbasseine.

Ta on gaidide vanem ja viibib suveti kaks nädalat laagris. Laager asub neil Šotimaal ühe suure mäe jalal sügavas metsas, kus nad elavad kuuekesi telgis. Möödunud suvel oli neil laagris üle 500 gaidi. Siis olevat lõbus olnud. „Šotimaa on väga ilus — loodus on talle armuline olnud. Kunagi ei hakka siin igav. Ikka suured põlised metsad, kõrged kaljused mäed ja sügavad orud ja sekka ka mõni kiirejooksuline jõgi . . .“ kirjutab mu sõbratar. Laagri lähedal on neil jõgi, kuid väga sügav ja kivine, nii et supeldes võib haiget

saada, kui satud vastu veealust kivi. Nemad seda suplust ei harrasta, vaid teevad igapäev pikema jalutuskäigu 3 miili kaugusel asuva mere äärde. Otsene tee minevat neil üle kõrge mäe, millest tuleb üles ronida — aga see olevat tore sport ja lõbus; kui veel mõni komistab, siis naeravad kõik. Kõige ees läheb gaidide päalik oma prouaga, nende järel sammuvad gaidid pika nõoriga ühendatult, sest siis olevat julgem. Kui nii on nädal matkatud, siis tunneb Lorna igatsust vaikse majakese järele linnas ehk Šoti mere ääres. Kui laagrielu on lõppenud, sõidab talle teenija järele, kes viib ta autol suvituskohta tagasi.

Inglise gaidid laagris. Teine parc'malt suleliitlane

Lorna on kirglik uisutaja. Talveks on neil asutatud uisutamiseks erilised kunstlikud jäätatud platsid, kus nad mõni aeg saavad uisutada, sest nende kliima on soojem kui meil. Talvel on neil keskmiselt ainult 4—5° C külma ja seegi aeg on lühike. Veebruari lõpul saatis ta mulle juba priimula, mis ta aiast oli noppinud, kuna meil on siis veel sügav lumi.

Mängudest harrastab ta tennist. See on Inglismaal populaarsematest mängudest. Koolis on neil mitu tennisplatsi. Ka kodus mängib ta isa, ema või vennaga. Samuti ka hockey on neil läbilõõnud mäng.

Ta käis kõrgemas Tütarlaste Koolis. Nüüd ta on selle juba lõpetanud ja valmistab end vastu ülikooli eksamitele, et sinna astuda, kui saab 18-aastaseks. Koolis olles kandis ta rohelist volditud seelikut valge bluusiga. „Praegu võin ma kanda igasugust kleiti ja kingi, kuid koolis olles vihastasid mind alati nõõritud saapad. Tundsin alati, et mu jalad on vangis...“ kirjutab ta. Ta käib nüüd ballidel ja kirjutab, et tunneb end hästi seni, kui astub sügisel ülikooli, siis peab alluma selle korrale. Ülikooli kord olevat kõva.

Lorna on huvitatud meie riigist ja rahvast. Ta ei teadnud ennem Eestist muud, kui see on üks Balti riikidest ja tema keel on üks ilusamatest maailmas, nagu kinnitanud seda üks tema õpetajaist. Kuid nüüd ta juba teab Eestist palju, palju enam. Ta tunneb kaasa Eesti saatusele ja vihkab sakslasi, kes meid nii kaua piitsutasid. Lorna tahab kuulda raadio kaudu Eestit, aga see pole tal õnnestunud. Kuuleb küll Helsingit, kes karjub: „Huomio, huomio, Lahti Helsinki,“ või „Toivotan kaikille...“ ja Leningraadi, kes mõirgab: „Dosvedanja! Spagoiny notši.“ Aga Eestist pole ta kuulnud kunagi mitte midagi. Ma ei teadnud talle ka selles suhtes nõu anda, sest pole teadlik, kas Eestit kuuleb üldse nii kaugele, või pole ta ise tabanud lainet.

Mu sõbratar on huvitatud meie keelest ja tahab seda õppida. Kirjutasin talle, et eesti keele grammatika on väga raske võõrale õppimiseks, aga eks

ta või õppida mõned sõnad, sest selle keelega pole tal elus midagi teha. Kirjutasin talle siis mõned sõnad, ühes inglisekeelse tõlkega. Järgmises kirjas ta oli ka pöödnud eesti keeli kirjutada: „Tervitama sina palju, tahtma, soovima Lorna sina!“ Ta kavatseb esimesel võimalikul juhul sõita külla Eestisse, et tutvuda põhjalikumalt Eesti elu-oluga, sest see meeldivat talle pööraselt.

Kirjavahetus inglise koolinoortega on meile suureks kasuks. Meie saame sellega oma inglise keele oskust arendada ja õpime tundma suurt Inglismaad, võttes nii mõneski asjas neilt eeskuju. Inglise on koduarmastaja inimene, ta soovib rahu kõigile, on kaastundlik, ehkki vahest sõnakehv. Ta on kokkuhoidlik, edasirühkiv, püüdes saavutada neid eesmärke, mis vahest meile näivad kättesaamatutena. Ta armastab kunsti, teadust ja suurema osa vaba ajast pühendab ta sellele. Üldse saame meie kui noor rahvas sellelt kultuurilt kõrgemal seisvalt rahvalt palju õppida. Sellepärast, noored, suled kätte, et sõprussidemed järjest laieneksid, sest meie väikesel riigikesel on tähtis, et tunneksime põhjalikult selle vana suurriigi elu-olu ja otsiksime isiklikku tutvust tema noortega.

A. Miller

Loomade ühiskondlikust elust

Maaailmas on ühiskondlikke loomi palju rohkem kui mitteühiskondlikke, iseäranis kui arvesse võtta ligikaudu ühesuurusi loomi. Nad on looduses valitseval kohal. Nad on kõige kõrgemale arenemisastmele jõudnud oma eluavalduste poolest.

Et iga loomade kari võib enesest kujutada päris organiseeritud seltskonda, seda näitavad mõned pildid ühiskondlikkude loomade elust.

Imetajate klassist elavad elevantid alati seltsinguna koos. Kari koosneb tavaliselt 10—20 loomast, kes kõik on ühe perekonna liikmed. On aga ka nähtud mitmesajajapealisi karju Kilimandžaaros ümbruses. Rännates liiguvad elevantid hanereas, emaloomad koegadega ees ja isaloomad järel. Põgenemisel aga ruttavad isased ette, jättes emaloomi ja poegi saatuse hoolde. Emaloomad kaitsevad siis ka poegi viimse veretilgani. Rahuliku elevantikarja juhiks on harilikult üks vana emaelevant, kes liikumise juures alati mõistab arvestada emaste ja poegade järelejõudmise võimetega. Poegade sündimisel ei jäeta emalooma mitte karjast maha, vaid terve seltskond seisab paigal ja ootab, kuni kõik jälle koos suudavad edasi liikuda.

Ühes karjas võib kujuneda ka üksikloomade vahel tugev sõprus. Nii on nähtud, et kaks emaelevanti või kaks isaelevanti teotsevad, liiguvad alati koos ja jäävad üksteise juurde igasuguses olukorras. —

Paljude ühiskondlikkude loomade juures kujunevad suuremad karjad ainult paarimis- või haudeajaks. Veelinnud näit. kogunevad neil juhtudel suurte parvedena rannakaljudele, nn. linnumägedele, kust nad peale haudumist jälle lahkuvad.

Kaugel külmal Lõuna-Nabamaa rannikul elutseb selts linde, kes mitte ainult oma püsti kõnnakuga, vaid ka oma sotsiaalse korraldusega tuletavad suuresti meelde inimesi. Need linnud on pingviinid. Pingviinid on lindude klassist kõige seltskondlikumad linnud. Nende haudeseltsingud on sageli määratu suured ning koosnevad mitmest sajast tuhandest linnust. Nende omavaheline ebakõlav vestlus on vali ja meenutab kära, mida avaldab suur mürgeldav inimestehulk. Haudeajaks tulevad pingviinid merelt suurte salkadena maale. See rändamine algab umbes sept. või okt. alul, s. o. Nabamaa kevadel. Neid maandub siis öösi ja päeval tuhandete viisi. Merekaldalt on neil sõtkutud sirged teerajad kaugele maa poole, teed hoitakse puhtad kividest ja prahist, need on siledad nagu linnatänava kõnniteed. Kogu haudeaeg valitseb neil teedel elav liiklemine.

Pesaehitamisel kaabivad mõned pingviiniliigid maa sisse meetripikkuse avause, mille lõpul asub suur pesakoobas. Viimane on omakord maaaluse käigu kaudu ühenduses teiste koobastega, mis võimaldab lindudele üksteise külastamist. Nii tekivad terved maalused linnad, kus valitsemas kindel kord.

Huvitav on ka nende ühiskondlikkude loomade elu, keda toidu- või veepuudus sunnib rändama ja kes seda siis teevad suurte parvedena või karjadena.

Niisugused vormid on näit. heeringad, sardiinid. Nad liiguvad eluaeg ühest söödakohast teise. Nende toiduks on merehõljum e. plankton, ja kuhu merevesi planktoni kihutab, sinna liigub ka heeringaparv. Tavaliselt tekib parv kudemiskohas ühel ajal munast koorunud heeringaist. Kõik individid on ühevanused, ühesuurused ja kuuluvad ühte rassi. Suuremaks saades ujub parv mujale, sellega liituvad naaberparved, tulevad juurde heeringad võõrastest rassidest kui ka vanemad, vahest isegi kilud, ja parv kasvab alatasa. Õhus liiguvad selle parve kohal kajakad ja vees heeringate järele esiti tursad, siis haid ja nendele järgnevad hülged ning vaalalised. Kõik see on üks huvitavalt kombineeritud kari, kus iga järgmine oma eelnevaist parveloomadest toitub.

Iga organiseeritud seltskond vajab juhti, see on juba ühiskondliku elu aksioom. Nii on ka loomaühiskondadel oma juht. Viimane kerkib vanemate loomade hulgast. Ta on harilikult targem, tugevam kavalam, julgem, vahvam ja kõige paremini arenenud meeltega. Ja kui tal on veel võlvust, siis suudab ta oma karja valitseda, suudab panna teda oma järele käima ja teotsema.

Juht kaitseb oma karja, saadab teda vee- ja toiduleiukohtadele, paneb

vahid välja, kes rahuliku söömise ajal lähenevast hädaohust teatavad. Niihästi isa- kui ka emaloom võib karja juhiks kerkida. Kui juht jääb vanaks, tema meeled tõntsiks, peab ta omalt kohalt lahkuma, mis mõnikord alles pärast ägedat võitlust sünnib. —

Loomühiskondades on üksteise mõistmiseks tarvitusel mitmesugused omavahelised märgid.

Nii signaliseerivad loomad näit. kõrvadega, sabaga, terve näo muskulatuuriga, pea liigutustega. Märku antakse üksteisele veel jalgade trampimisega, käppade sirutamisega, puristamisega, naha väristamisega jne. Ka haistmismeele abil saavad loomad üksteise kohta teateid. Stepiloomade sõrad näit. jätavad lõhna jälgedesse, samuti tunnevad hundid, koerad oma-sarnaseid jälgede lõhna järgi.

Kuid kõige tähtsamaks läbikäimiskeeleks on häälitsemis-avaldused. Kutsehüüuga kogutakse seltskonda või poegi kokku, hoiatushüüuga avaldatakse hirmu või ehmatus. Sel on enamasti vali ning läbitungiv kõla ja seda ei pane mitte üksi omasugused, vaid ka teiste liikide esindajad tähele. Ise-suguste häältega antakse jälle seltsilistele teada toidu- või veeleiukohtadest.

Ja kõigi nende häälte peale reageerivad teised loomad ühel või teisel viisil.

Kui loomad inimese käsu peale teevad mitmesuguseid liigutusi — näit. taltsutatud hobused, ahvid —, siis on neil kindlasti oma kujutlused seotud teatud helidega. Ei ole praegune antiloopide või elevantide keel artikuleeritud kõne, vaid üksikud helid väljendavad tervet lauset, tervet toimingut korraga nagu inimkeelgi inimsoo koidikul.

Ettepanekuid koolikorra uuendamiseks

(Tahab olla veste.)

Kätte saanud möödunud kevadel oma atestaadi, olin väga pettunud. Ja isegi niivõrd rabatud, et ma hakkasin juurlema selle olukorra üle, milles meie praegune õpilaspere teotseb. Pea täis uusi revolutsioonilisi mõtteid, uinusin ka tolle õnnetu päeva õhtul magama. Minu kõrge mõttelend ei hääbunud magadeski, vaid tõusis üha kõrgemale ja kõrgemale.

Nüüd pean oma kohustuseks kõigile pajatada sellest, mida läbi elasin oma mõttekujutluses tol ööl. Tumedaks on jäänud küll miljöö, milles teotse- sin, kuid arvatavasti leidis see aset ühel õpilaspere koosolekul, kus palusin enesele sõna ja pidasin maha järgneva kõne:

— Elu edeneb kiires tempos, püstitades uusi nõudeid ja lõhkudes maha vanu, ebakõlblikke traditsioone. Heites pilgu kooliellu, märkame, kuivõrd

konservatiivne on see võrreldes teiste aladega. Seepärast oleks õieti viimane aeg veel parandada ja muuta juba ajast ja arust läinud koolikorda.

Esitan mitmesuguseid ettepanekuid, mille läbiviimiseks õpilaskond üksi on võimetu.

1. Vanima klassi õpilastele võimaldada igal hommikul *akadeemiline veerand*.

2. Katsete ja eksamite asemel kõik õpilased viia üle järgmisse klassi, eeskujuks võttes vastavat korraldust Inglismaal.

3. Saksa, inglise ja prantsuse keele tunnid paigutada õppekavva valitavate ainetena.

4. Õpetajatelt õigus ära võtta numbrite paneemiseks, mis on alla 3 — (vaevalt rahuldava).

5. Matemaatiliste ainete asemel esikohale tõsta võimlemine, laulmine ja usuõpetus, ning vahetundide kestust ja arvu suurendada õppeainete arvel.

6. Teatevihku igasuguste märkuste kirjutamine kõigil õpetajail ära keelata. Kui just tingimata midagi sellesarnast tahetakse kirjutada, siis võib seda tähendada mõnele lehekesele, mis tunni möödumisel antakse kooliteenrile kooliruumide soojendamise otstarbeks. Seega saavutatakse äärmine kokkuhoid puude tarvitamises.

7. Õpetajatel ära keelata vahetunni ajal koridoris liikumine. Kui lii-

„... mõnel õpilasel on ettevalmistusi järgmiseks tunniks...“

„Klassidesse paigutada Türgimaa eeskujul pehme mööbel...“

kumiseks tekib eriline vajadus, siis on selleks otstarbeks saal, mis parajasti kõik õpetajad ära mahutab.

8. Ka küsimissüsteem on puudulik. Siin saavutatakse palju, kui igale õpilasele ette teatada: 1) küsimisaeg, 2) missugune § või peatükk, ja 3) põhjus, mispärast küsitakse, sest tihti juhtub nii, et õpetaja küsib mõnda õpilast mitu korda, ilma et erilist põhjust selleks oleks.

9. Kella helisemisel peab tund otsekohe lõppema ja õpetaja viivitamata välja tõttama, sest: 1) klassi on vaja tuulutada ja 2) mõnel õpilasel on ettevalmistusi järgmiseks tunniks, mida tal õpetaja juuresolekul piinlik on teha.

10. Kuna teatavasti mõned tunnid on õhtupoolikul ja nende paigutamine ennelõunasesse kavas on võimatu, siis võiks ühtluse ja töö intensiivsuse mõttes ka teised tunnid õhtupoolikul ära pidada.

11. Klassidesse paigutada Türgimaa eeskujul pehme mööbel, et ära hoida rõivate enneaegset kulumist. Praeguste pinkide halb külg avaldub ilmselt kangema soo esindajate juures, kelle rõivad juba lühikese aja järele Moosese palge sarnaselt läikima hakkavad. See uuendus soodustab ka õpilastele mugavustunde arendamist, mida pärastises elus väga vajatakse.

12. Kevadel, kui ilmad on väga meelitavad ja päikesepaistelised, on juba humaansuse põhimõttel lubamatu õpilasi piinata klassis istumisega, vaid korraldatagu väikesi ekskursioone linna ilu ja elu-olu vaatlemiseks ja lähemaks tundmaõppimiseks, kusjuures osavõtt neist pole kellelegi arusaadavalt sunduslik, vaid ainult soovitatav. Kes ei soovi osa võtta, võib koju kõndida, et puhata kooliväsimusest. Vastasel korral võib esineda juhtumeid, et õpilased ise oma heast tahtmisest võtavad mõningaid päevi nimetatud otstarbeks. Kui aga neil päevil juhtub olema mõni klassitöö, siis pakub see õpetajale eba-meeldivat tunnet, mispärast juhime viimasele punktile erilist tähelepanu.

Need uued põhimõtted ei tohiks õpetajaskonnale erilist peavalu sünnitada, kuna siinkohal esitatud ettepanekud eksisteerivad täiesti võimaluste piirides. Liiatigi on praegune olukord õpilase seisukohalt ebaloomulikult rusus, paiguti lähenedes keskaegsele olukorrale Lääne-Euroopas.

Nimetatud 12 punkti võetuna meie koolikorda tooksid kahtlemata suurima muudatuse meie senisesse kooliellu. Võib juba ette aimata, et koolitöö vabameelsemate vaadete ja voolude tõttu hulga paremaid tagajärgi annab kui seni, ning suure igatsusega jääb õpilaskond, eesotsas õpilasvanemaga ja teiste ennastohverdavate idealistidega pikisilmi ootama paremaid aegu. Kuigi need ideed ei leia võibolla peatset täitmist, ometi jäävad nad püsima noortes, kes ei tunnusta mingeid takistusi oma ideede teostamisel. Rasketel minutitel olgu neile troostiks teadmine, et ka need kuulsad eestvõitlejad on kannatanud oma ideaalide pärast, kuid nende teostamist teps mitte näinud.

—nd.

V. Birk

Vanamees

Nooremate nurk

Päev kodus

Kodus oleks kõige lõbusam paik ses patuses maailmas, kui ainult ei peaks õppima. Aga õppimise võib suuremalt osalt jätta õndsas õhtukeses või koguni armsa hommiku jaoks.

Kõige enne, kui koolist koju lähen, tuleb muidugi midagi alla kugistada. Siis tuleb veerida ajalehte, mis mõnikord — see tähendab siis, kui seal ei ole juttu ühestki lennukist — ei ole sugugi huvitav. Kuid: „iga haritud inimene peab ajalehte lugema,“ nagu kord ütles üks armuline härra professor. Ja et kord saada sekssinaseks hritud inimeseks, peab tegema eelharjutusi.

Siis tuleb papale kaela peale käia, kuni ta su'ga midagi mängima tuleb. On loomulikum, et papa võidab, aga kui see sünnib vastupidiselt, siis ei kannata papa au seda välja ja lepituseks tuleb talle oma kompvekitagavarast kõige paremad välja valida ja ohverdada heakorra kaitseks. (Oh häda, kui maailmas on olemas maiad inimesed!) Vstasel korral papa ei ole edasimängimisega nõus ning siis tuleks skandaal. Ja mammale loetakse üles kõik papa patud, nagu: mitteisiklikust purgist moosivõtmine, püha-päevakompvekkide varastamine, „Poisile“ kohvisaia söötmine jne. Ja siis hakkaks papa seda Antsu peale ajama ja Ants hakkaks nutma. Lausa skandaal, ma ütlen! Antsul on väga õrnatundeline süda, kuid harilikult tuleb üks osa päevast kulutada temaga kaklemiseks. Tema muidugi kaotab ja läheb mammale kaebama, ja selle silmis olen mina siis väga halb laps, kes oma venda sugugi ei armasta. Aga siis loen mina üles kõik Antsu patud, mis on umbes papa pattude sarnased. Tagajärg on see, et Antsule määratakse isiklik moosipurk kahe kuu peale ja kompvektivarguse eest lubatakse teinekord nurka panna.

Enne õhtusööki peab mammat armastama ja kõiki häid asju kiitma, siis saab õhtusöögil tee sisse kolmekordse moosiportsjoni ja pärast kompvekki ka. Pärast õhtusööki peab kooliasjad kokku panema ja ütleva, et kõik on õpitud. Siis tuleb raamatut lugeda ja magama minna. Vahel tuleb voodist veel siis, kui tuli juba kustutatud, tasahilju üles tõusta ja Antsu riided voodi alla viia. Ja siis tuleb issanda karja minna.

Ritsikas.

Hinge tervishoius on unustamisel suur osa; selle käsi, kes liig kaua vaatab tagasi, käib samuti kui Loti naisel.

V. A. Koskenniemi.

Kirjandust

Õpilase võõrsõnastik. Koostanud mag. A. V. Kõrv. „Ilo“ kirjastus Tallinnas, 1935. 211 lk. Hind 1 kr.

Käesolev teos tahab, nagu saatesõnaski on tähendatud, kõrvaldada puudusi, milliseid esines võõrsõnade õppimisel koolis. Seni on Haljaspõllult ilmunud võõrsõnastikke. Kuid need pole ei hinnalt, sisult ega formaadilt sobivad õpilasile igapäevaseks kasutamiseks. Käesoleva teose koostamisel on aga silmas peetud praktilisi nõudeid: sõnastik on „taskusõnastik“, ja hind on ka vastuvõetav.

Mis puutub sisusse, siis oluks vajalik silmas pidada mõningaid meetoodilisi nõudeid.

Pole otstarbekohane esitada selles juba niikuinii kokkusurutud raamatukeses mõisteid, millega tegeldakse igapäev emal kui ka võõrkeele tundides, nagu: *futuuum, grammatika, imperfekt, impersonaalne, verb, vokaal jne.*

Teisel poolt tunduvad liigsetena sõnad nagu *masohism konkubiin, konkubinaat, külöör, misogyniim* jt. Ei ole suur kaotus, kui need sõnad jäävadki teadmataks õpilasele.

Kuna teos on määratud õpilasile, siis tingib see ka õpilaspäraseid võõrsõnaseletusi. Need olgu arusaadavad, üldtuntud, mitte aga seesugused, et nende mõistmiseks tuleb otsida mõne teise sõnaraamatu abi. Nimetan neist üksikuid:

nišš — *orv* (kõigile noorile pole selge, mis täh. *orv*); *distsipliin* — *karind*; *montaaž* — *rakestus, rakestamine; tuberkuloosne* — *sõlmine, kopsutiisikuse* — (?). Veider on

juba see, et tuntud *parasiit* seletatakse vähetuntuga — *nugiline, ja parasiitlik* — *nugine* jne.

Mõnede võõrsõnade seletused ei rahulda, nagu *orbiitliikumistee*. Miks pole seletusele juurde lisatud *taevakehade (liikumistee)*. Mõiste oleks palju selgem. Ja *temperamentne* — *tuline, kirglik*. Siit seletusest — *tuline* — pole küll näha, et temperament täh. vaimulaadi. See siin võib sama hästi täh. ka temperatuuri. *Direktriss* jääb meil ikkagi *naisjuhatajaks; direktori naisabiline* oleks *inspektriss*. Ka *torso* seletus vajaks selgemat vormi.

Tundmatut ei tohi seletada tundmatuga, nagu *parfümeeria* — *tööstusharu, mis valmistab häälohnalisi preparaate* jt.

Meil ei tarvitata sõna *oranž* apelsini-tähenduses, vaid see täh. helekollakaspunast värvi; on ülearune sõnale *oranž* anda tähenduseks *apelsin*.

Lõppeks veel mõningaid keelelisi komisusi:

rediküll — „Väike õigekeelsussõnaraamat“ annab vormi *ridiküll*; *aktsionäär* — peab olema *aktsionäär*. On ju võõrsõnastik „koostatud „Eesti õigekeelsus-sõnaraamatu“ alusel!“ Samuti *traditsioon* — *tava* ja *uususus* — *tava*. Miks on antud omastavalised vormid? Nimetavas on ju *taba*.

Kokkuvõttes on väike „Õpilase võõrsõnastik“ kõigile puudusile vaatamata õpilasile abivahendiks võõrsõnade õppimisel ja ottsimisel.

L. Vihalem.

Teater

„Mees Merelt“.

A. Mälgu näidend neljas vaatuses näitejuht K. Otto avamänguga. Dekoraator V. Haas. Hooaja avaetendus „Vanemuises“ 07. 09. 35.

„Ühenduses peitub jõud“ — seda sõnaliselt varieeruvat, mõisteliselt aga jäävat ütlust võime õigustatult võtta äsja „Vane-

muise“ renoveeritud laval maailmavalgust näinud A. Mälgu näidendi „arvustuslikuks motoks“. Et „Mees merelt“ ettekandega rahule jäädi, paiguti seda koguni nauditi, see on sõna tõsisemas mõttes autori, näitlejate, lavastaja, dekoraatori, liiklemis- ja muusikajuhi ühisloominguline teene. Muidugi mõista võlgneb näidend oma olemasolu, ideestiku, motiivide ja probleemistiku eest 100%-liselt

tänu ainuüksi autorile, et aga näidend lavaliselt õnnestus, see on tunduvalt teiste, eespool loendatud isikute püüete ja pingutuste tulemus.

„Mees merelt“ annab võrdlemisi reaalukselise ettekujutuse randlaste elust, kellede rõõmud ja mured, kellede saatus olenevad „kohiseva, sisiseva ja vettviskava“ mere tujukusest. Varakevadisel süngel tormiööl päästetakse merelt mõned poolkülmanud kalurid. Ühe merehädalistest — noore ja nägusa Oskar Telderi — võtab kohalik rannaelanik kapten Rand kuni tervenemiseni oma elamusse, hiljem jätab selle endale kalapoisiks. Sellesse „mehesse merelt“ armub kapten Ranna tütar Asta, keda isa juba kaljase kaasosanikule Priidu Tapu'le naiseks on lubanud. Siit algabki näidendi intriig: võitlus Priidu ja Oskari vahel Asta südame pärast. Kapten Rand taotles majanduslikke hüvesid sunnib tüdruku naituma Priiduga. Kui aga Asta, kes on kindlasti otsustanud oma saatust Oskari omaga siduda, isale täis „magusat“ idealismi vastab, et „inimese õnn on seal, kus ta süda“, ärritub kapten ja kihutab Oskari minema. Sellest pöördelisest hetkest alates langeb sündmustiku kandvaim osa võrgupaikaja Laas Rämese õlule, kes ainukesena Astale nõu ja jõuga abiks asub ning mitmesuguste kavalloomiliste võtete abil kapteni ja Oskari lepitab, telefoniteel Oskari onu — põlise merikaru, kapten Telderi — kohale kutsub, Priidu tegevusareenilt kõrvale meelitab ja nii Oskari ning Aino ühistele igatsustele teed tasandab. Lõpplahendus saabub veidi operetlikult: Rannaküla poiste ja tüdrukute laulude saatel ühendavad Oskar ja Asta käed ning otsustavad kodukülas oma ühist, võitlusrohket, ent ometi õnnelikku eluteed alata, sest „ei ole armsamat kui kodurand“, nagu elutark kapten Telder sõnab.

Märgatavaks puuduseks tuleb näidendi juures pidada asjaolu, et autor — intriigi lahendamiseга paralleelselt — esitab rohkesti kõrvalelementi, nagu üksikasjadesse kalduv randlaste elu kujutamine, Rannaküla poiste ja tüdrukute pidutsemised, selle tagajärjel näidendi tegevus tundub laialivalguvana, sündmustikule pole suudetud anda tarvilikku tihedust ning pinevust. Mis aga, kõi-

gest sellest hoolimata, näidendi väärtuslikuks ja nauditavaks teeb, on terve rida uudseid, ilmekalt kujundatud ja nauditavaid randlastetüpe.

Näitlejad, kellede sekka muide — käesolevast hooajast alates — on valgunud rohkesti värskendavat verd uute lavajõudude näol, pakkusid eranditult kõik oma parima. Meenutagem näiteks A. Randviiru võrgupaikaja Laas Rämese osas, kes oma mahalaka kõnega, tulvil huumorit ja randlastele omaseid kõnekäände oskas paeluda pealtvaatajaid pidevalt, suutis sütitada neis korduvalt naerupuhanguid. H. Piller küla pillimehe Juks Kulper'i osas oli täiesti „omas sõiduvees“ — eriti efektselt mõjusid tema omapärane, järsulauseline kogelemine, kuna kangestunud jalg veelgi täiendas tema isiku koomilist, ent ometi kurbloolist olemust. Küla „jutujahvataja“, Tapu-Juula, riikus oli esitatud küllaltki usutavana ja jõuliselt ning andis tõenduse selle osa kandja L. Feldmani paljutöötavast „näitlejanärvist“. Eesmainitud kolmik esines näidendi A ja O-na, kuna tundus, et autori poolt peategelastele dikteeritud osad ei lubanud viimastel maksma panna oma võimeid täiel määral. Neist tuleks siiski esiplaanile tõsta L. Lindau'd (Asta osas) ja J. Kulli (kapten Ranna osas) — mõlemad esinesid tublilt ning pakkusid oma parima lihtsa ja liialdamatu mängu näol. J. Jürgenson (Oskar Telderi osas) näis aga tahtvat iseenda võimeid ületada, pühendades näiteks kohati südamesoovide sõnastamisel liialdatud tähelepanu oma häälevarjundite ja tundeavalduste üksikasjalisele nüansseerimisele — see tegi tema kuju lihtsas kalapoisi osas ebausutavaks, andes talle isegi teatud „ooperliku“ kõrvalmaigu.

Tugevasti tõstatas näidendi väärtust ka äsjavalminud pöördlava, mille otstarbekohasus seisab väljaspool kahtlust. Tänu sellele uuendusele sai kõigiti põhjendatuks ja nauditavaks lühike K. Otto avamäng, mis kujutas rajuilma merel ühes taevafoonil rulluvate pilvedega.

Pealtvaatajaid viibis hooaja avaetendusel rohkesti üle keskmise. Muljed, mida neis põhjustasid nii näidend, uued lavajõud kui ka pöördlava, leidsid avaldusvormi tugeva

aplauksi näol. Korduvalt kutsuti lavale kohalviibivat autorit ning suurevaevanägijat pöördlavaliste dekoratsioonide juures — V. Haasi. Ühtlasi põhjustas see heatahtlik

„meeleolutemperatuuri“ muutus ka väikese „lillevihma“, mis tunnustusavalduslikult „õn- nistas“ nii autorit kui ka näitlejaid-peaosalisi.

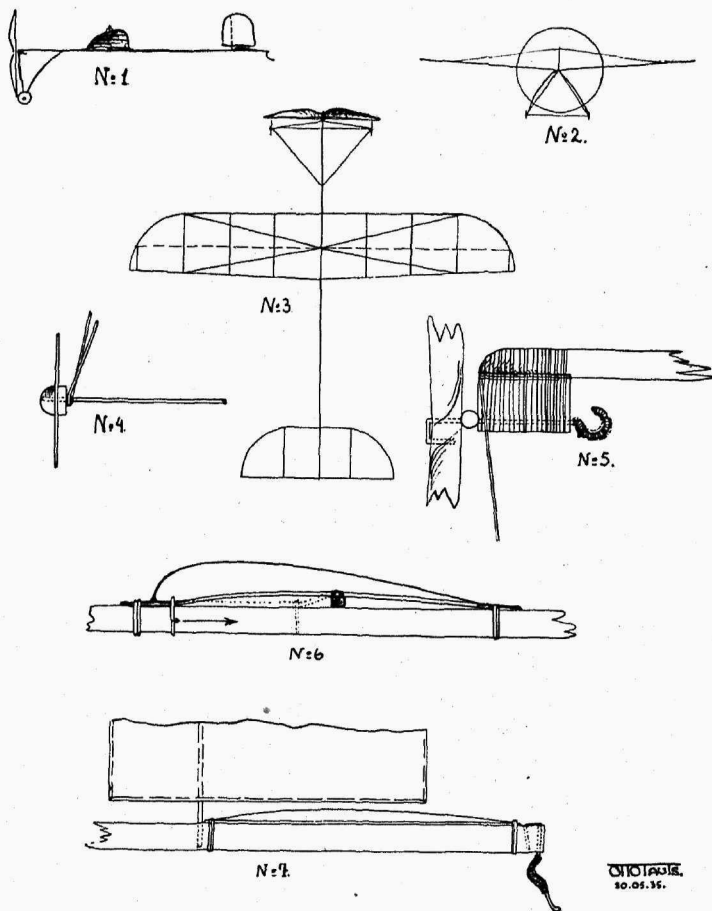
V. Valter.

Tehnika

ES—OT 18.

Lennukmudel — ES—OT 18 — kuulub nn. pulkmudelite tüüpi. Ta

et toosama lennukmudel saavutas Tartu II lennukmudelite võistlusel esimese auhinna — pressõhu-mootori.

maksimaalne lennukaugus teoreetiliselt on umbes 300 meetrit, seda mudugi ekstraklassilisel väljatöötusel, kuid seni on ta pikimaks lennuks olnud 160 m. Muuseas olgu mainitud,

Kuna alljärgnev mudeli ehitusekirjeldus on võrdlemisi lühike, siis oleks soovitatav enne töö alustamist tutvuda üldsisulise kirjandusega lennukmudelite ehitamise kohta. Eesti keeles on

sobivamaks raamatuks V. Andreesen'i „Kuidas valmistada lendav lennuk-mudel.“

Lennuki mootorpulga valmistame kuusepuust, mõõdetega $7 \times 9 \times 800$ mm. Sellesse puurime augu ($\emptyset$ 1 mm) pöördetüüri jaoks, 140 mm kaugusele ühest otsast, teise otsa teeme laagri jaoks väljalõike, 30-ne mm pikkuselt ja 1-he mm sügavuselt. Sabapoolsesse otsa kinnitame terastraadist sabakargu, mille katame osalt jalgratta ventiilikummiga (vt. 7. joon.). Propelleri laagri valmistame kas puust või raudplekist (mõõdeted $7 \times 30 \times 20$ mm). Laagri liimime mootorpulga külge ja seome veel niidiga tugevasti kinni. Ühtlasi tuleb sinna siduda telliku-traadi otsad [vt. 5. joon.]. Propelleri valmistame kas haavast, männist või vahtrast, pikkusega 270 mm. Kummi külge tuleb ta kinnitada laagrit läbiva terastraadist võlli [$\emptyset$ 1,5 mm] varal. Propelleri ja laagri vahele asetada kas pärl, šeiibidega kummälgi pool, või pisikene kuul-laager [$\emptyset$ 8 mm]. Rattad tuleb teha 0,8—1 mm paksusest kolmekordsest vineerist, diameetriga 35 mm. Rattaid ühendav telg tuleb valmistada bambusest, pikkusega 22 cm. Telliku teeme terastraadist ($\emptyset$ 1 mm) [vt. jooniseid!]. Kandepinna ehitamise juures valmistame kõige enne kumusest landžeroni [$4 \times 4 \times 800$ mm], millele iga 100 mm takka terastraatri ($\emptyset$ 0,7—0,8 mm) seome, millele antud

6. joonisel näidatud profiil. Et neid ribisid kinnitada kandepinda ümbritseva traadi ($\emptyset$ 1 mm) külge, selleks painutame iga ribi otsa 1 cm pikkuselt risti, ja nii, et neid saaks siduda kandepinda ümbritseva äärtraadi külge. Ribide pikkused on arvates keskest ääre poole: 170, 160, 150, 140 ja 90 mm. Kandepinna keskele seome landžeroni peale veel bambusribi [$4 \times 1,5 \times 190$ mm]. Kõik niitühendused kontrollitud ja liimiga tugevdatud ning kandepind täiesti sirge, katame kandepinna päältpoolt õhukese siidi või mõne muu kerge ning tiheda riidega. Et anda kandepinnale V-kuju, selleks teeme landžeroni keskkoha väikese augu ning pistame sinna väikese bambuspulga, mille külge pingutusniidid kinnitame (vt. jooniseid!). Kandepinna kinnitamist kere külge selgitab 6. joonis. Nimelt seome kaks kandepinnast väljaulatuvat bambusribi otsa vasktraadiga mootorpulga külge. Siis seome veel kolmanda traadi bambus- ja traatribi vahelt ümber mootorpulga. Kui seda traatrõngast joonisel näidatud noole suunas liigutada, kinnitab ta bambusribi tugevasti kere külge. Tüürid valmistame bambusest: küljetüür 110 mm kõrge ja 120 mm lai (vt. jooniseid!) ja pöördetüür 330 mm pikk ja 110 mm lai [kahe ribiga]. Seega oleks mudel valmis. Jääb vaid asetada kumm [$1,5 \times 1,5 \times 6400$ mm] propelleri võlli ning sabakargu vahele ja lendu lasta!

O. Tauts.

Loodusesõbra nurk

Tallinna koolinoored loodust uurimas.

Juba kaks aastat töötab Tallinnas Pedagoogilise Muuseumi juures Tallinna Kesk-koolide Loodussõprade Ühing. 20. jaanuaril 1933. a. astus kokku rühm asjasthuvitatud õppureid ja asutas mainitud ühingu, mille sihiks on pakkuda liikmeile võimalust teot-seda reaalteadustega, loodust — sõna läie-

mas mõttes — tundma õppida. Ka varemalt olid mõned õpilased kogunud taimi või putukaid, kuid see oli olnud enam juhuslikku laadi. Uus ühing pidi organiseerima ja juh-tima seda tööd, ühtlasi huvi äratama ja prop-agandat tegema reaalteadustele üldse. Alul oli liikmeid 20-ne ümber, kuna nüüd nende arv on tõusnud pea 150-ni. Kahe aasta jook-sul on peetud igal õppenädalal referaatõhtu,

peale selle veel mälestusõhtud Mendelejevi ja Brehmi auks, aktus Ch. Darvini 100-ja a. surmapäeva puhul, 3 vaidlusõhtut ja seltskondlik kohus moe üle. Osavõtjate arv neist üritusist on tõusnud 100-ni, keskmiselt on olnud aga 35 osavõtjat. Et süvendada oma liikmete teadmisi ja õpetada neid teaduslikule tööle, on korraldatud talvel õpiringe. Peale selle on süvendatud teadmisi Pedagoogilise Muuseumi juures korraldatud praktilistel töödel väga mitmesugustel loodusteaduse aladel.

Kolm suve on töötanud TKLÜ liikmeile ekskursioonijaam, missugune korraldab rea õppekäike nii Tallinna lähema ümbruse loodusega tutvumiseks kui ka pikemaid. 1933. a. suvel käidi näiteks Petserimaal, 1934. a. suvel — Saaremaal, Ida-Harjumaal ja Viljandi- ning Tartumaal. Keskmise osavõtjate arv neist ekskursioonest on 15. Käesoleva õppeaasta jooksul külastati veel linna veevärki, raadiojaama ja meteoroloogiajaama ning linna elektrijaama.

Peale nende ürituste ilmub TKLÜ-l õppetöö ajal 2 korda kuus seinaleht ja on ilmu-

nud 1 number oma ajakirja „TKLÜ album“.

Ekskursioonidel kogutud materjalidest on koostatud oma kogud, nii taimede, sammalde, mardikate, liblikate ja sihktiivaliste kogud. Suvel kogutud materjalidest ja praktilistel töödel valmistatud preparaatidest on TKLÜ korraldanud 1 kord aastas tööde näituse tutvustades oma tegevust laiematele hulkadele.

Esimesed tänavuaastased õppekäigud olid ornitoloogilised, linnustiku tundmaõppimiseks. Neist pikem toimus 28. aprillil Vääna ja Keila-Joale. Osavõtjaid oli 25, ekskursiooni juhiks õpet. J. Rebane. Peaaegu kõik õppurid olid varustunud abinõudega putukate ja taimede kogumiseks.

TLKÜ suvises töökavas oli ette nähtud bioloogia jaam Viimsis 15.—21. juunini ja pikem matk Alutagusesse 1.—18. juulini. Kahe möödunud tegevusaasta jooksul on suutnud Ühing tema mber koondunud õpilastega teha palju kasulikku tööd, kuid palju uusi üritusi on veel ootamas. TLKÜ tahab igale reaalteadustest huvitatud Tallinna õppurile pakkuda enda täiendamise võimalusi ja tegevust.

E. Sauemägi.

Sport

Tallinna keskkoolide meistrid käsipallis 1934./35. a.

Käsipall on TKSÜ suuremaid ja huviküllasemaid spordialu. Ei ole meil ühedki võistlused arenenud nii kavakindlalt perioodiliselt ja nii suure publikuhulga osavõtul kui seda käsipall. Ei ole siis ka üleaarne anda kiirpilti 1934./35. a. hooajast ja selle tagajärjest.

Võrkpalli A klassis tuli pinevate võistluste tagajärjel meistriks Vestholmi gümn. Teistest parematest võiks mainida Realgümn. ja Gust. Adolfi Gümnaasiumi. Võitja meeskonna koosseis: Junman — Pals, Birk — Kree, E. Bürger — L. Bürger. Realgümnaasiumi paremad: Kaasik ja Aavik.

Korvpalli A klassis osutusid mängud kõigiti konkuretsikaiks ja mitmed mängud otsustati vaid mõnesilmalise vahega, paremusega. Finaalis kohtusid Realgümn. ja Gust. Adolfi Gümnn. Võitis esimene, koosseisus:

Kasak, Aavik, Kanger, Teekel, Tiitso, Strandberg, Teder. Gustav Ad. Gümnn. silmapaistvamatenä esinesid Tallmeister, Valt, Sihver ja Peebo.

Eriti suure osavõtjate arvuga võisteldi B klassis. Siin võitis võrkpalli ilma ühegi kaotuseta Gust. Ad. Gümnn. Teised paremad Kolledž ja Toomkool.

B klassi korvpallimeistriks tuli Tehnikum. Mängude tase oli üldiselt kõrge, nagu seda tõendas ka Tehnikumi võit A kl. meistri Realgümnn. üle. Sugugi halvemini ei esinenud Gust. Adolfi Gümnn., tulles teiseks.

Uudisalana peeti võistlusi ka C klassi korv- ja võrkpallis. Võrkpallimeister Gust. Ad. Gümnn. Korvpallis meister Realgümnn.

Kui teha ülevaade, arvestades üksikute koolide kolme esikohta, siis saame järgmised tagajärjed: Gust. Ad. Gümnn. 13 punkti, Realgümnn. 10 punkti ja Vestholmi gümn. 4 punkti.

Reco.

Raskesportist õppurperes.

Raskesport, meie rahvusport, on leidnud senini vähe poolehoidu noores õppurkonnas. Kuidagi on jäänud eluvõraks just see ala, millega ometi on võidetud väikesele Eestile nii palju kuulsust. Ei suudeta kunagi unustada, et Eesti spordi tähelepanuväärivamad saavutused peituvad just raskejõustikus. Tuletame vaid meelde edukaid esinemisi jne. Seda imestustäratavamana tundub, et see nimetamisväärne spordiala oli alles hiljuti meie õppurperes keelatud! Püsis arvamine, et raskesport on liialt kurnav kasvavale inimesele. Maadlus olevat mõeldud ainult täiskasvanud organismile, noorele olevat ta kahjulik. Ja umbes sellistel motiividel puudus õppurpere spordikavast ilusamaid ja võimsamaid spordialu — maadlus. Valitsev arvamine, et maadlus on liiga toores jne., ei ole õige. Peab mõõnma, et noorele inimesele on maadlus tõeliselt raske, kui minna üle ainuüksi maadlusele. Ei tohi aga kunagi unustada maadluspordi põhilaset: enne arenda oma keha tarvilike võimete ni, siis alles asu võistlenu. Põhjapanevamaid eeltõid sel alal on võimlemine. Kui seda teha teadlikult ja süstemaatilist, siis on organismi

võit täielik. Muidugi ei tohi unustada ka aastaid. Hilja on harjutada täiskasvanud organismil siis, kui kogu energia tuleb kulutada igapäevasele tööle. Seepärast on ka tervitav tuua maadlusala, mis tugeneb just võimlemisele ja keha arendamisele mitmekülgset, koolinoorte hulka. Selle tähtsusest ei ole üksnes pedagoogid aru saanud, kes on andnud noortele võimaluse end täiendada sel alal, vaid ka õpilased ise.

Uus üritus on võetud Tallinna õpilaste poolt suure tänumeelega vastu; seda näitab järjekindel maadlusvõistlustest osavõtjate arvu kasv. Esimesed esivõistlused Tallinnas mõõdusid võrdlemisi vaikset, kuid näitasid siiski, et ei puudu huvi. Võimlemisõpetajate hoolsa töö tagajärjena olid õppurid võrdlemisi korralikult ette valmistatud, kuna tarvilikke oskusi täiendati veel erikursusega. Võistlusel olid esindatud peagu kõik gümnaasiumid: Gust. Ad. Gümnaasium, Tehnikum, Riigi-Kunst-Tööstuskool, Riigi Tööstuskool jne. Suure eduga esines Gust. Ad. Güm., saavutades 5 meistritiitlit. Üksikutest maadlejatest nimetamisväärseina esinesid Punno, Trompet, Hansman ja Padu.

A. H.

Male

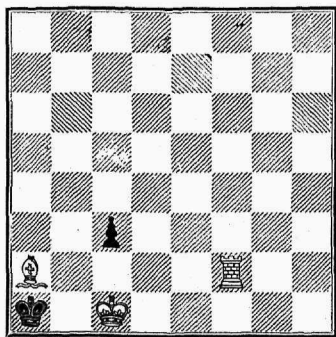
Toimetaja A. Kranich.

Tallinn, Poeglaste Kommertsgümnaasium.

Lahendusülesanne nr. 1.

Koostanud Manninen (L.-Austraalia).

Mustad

Valged

Valged algavad ja annavad matt 3-e käiguga.

Maletamine on paljudes koolides otstarbekohasemaid ja huvitavamaid vaimuspordialu. Mängude tase on üldiselt rahuldav, kuid siiski tuleb ette veel suurel määral teooria ja lõppmängude lahendamise kiiruse pahet. Ka avang jätab soovida ja kuna avang on aluspõhi, millele pole mõeldav hea partii, tuleb panna sellele suuremat rõhku. Allpool on toodud partii Caro-Kann'i avanguga mängitud Brindmanni-Hönlingeri vahel Sauerbrunni turniiril 1930. a.

1. e2—e4 c7—c6
2. d2—d4 d7—d5
3. Rb1—c3 d5—e4
4. Re3—:e4 Oc8—f5
5. Re4—g3 Of5—g6
6. f2—f4! e7—e6
7. Rg1—f3 Rb8—d7

8. Of1—d3	Of8—d6
9. 0—0	Rg8—e7
10. Rf3—e5	Od6 : e5 ¹
11. f4—e5	Ld8—b6
12. Kg1—h1	Va8—d8
13. Od3 : g6	h7 : g6
14. Oc1—g5	Rd7—e5
15. Ld1—e2	Re5—d7 ²⁾
16. Rg3—e4	Rd7—b8
17. Og5—e7	Ke8 : e7
18. Vf1 : f7+	Ke7—e8
19. Re4—c5	Vd8—d6
20. Vf7—b7	Lb6—d8
21. Rc5 : e6	Ld8—c8
22. Re6 : g7+	must alistus.

¹⁾ Must oleks pidanud vangerdama. Tuli aga ideele võita etturit. Siiski ei pea seiklust otsima enne, kui arendus pole korralik või pole vangerdatud.

²⁾ Etturi d4 lõõmine on kardetav.

Malevõistlus Tartu koolides.

3. III oli Tartu Poeglaste Gümnaasiumi korraldusel Tartu gümnaasiumide vaheline välkturniir. Osa võttis 6 gümnaasiumi 21 osavõtjaga (igast koolist 4 osavõtjat) ja väljaspool võistlust Jauram (Tööstus-Majanduskool). Tagajärjed kujunesid: 1) Kurik (Poegl. gümnn.) 21 p. 2) Kord (Poegl. gümnn.) 17½ p., 3) Kalling (Õhtugümnn.) 16½ p., 4) Arulaane (Pedag.) 16 p., 5) Kiiman (Poegl. gümnn.) 15 p., 6) Mutson (Õhtugümnn.) 13½ p., 7) ja 8) Otti (Poegl. gümnn.) ja Mägi (Õhtugümnn.) 13 p., 9) Tenno (Õhtugümnn.) 12 p., 10) Laur (Kommertsgümnn.) 11 p. Väljaspool võistlust võistlev Jauram saavutas 16½ p. Koolide järjekord kujunes: 1) Tartu Poeglastegümnaasium — 66½ p., 2) Õhtugümnaasium — 55 p., 3) Pedagoogium — 44 p., 4) ja 5) Saksa- ja Kommertsgümnaasium 20 p. ja 6) Vene Gümnn. — 11 p.

Mõistatustenuk

Toimetaja V. Valter.

Teritage ajusid!

Käesolevast numbrist alates hakkab „Tuleviku Rajad“ pidevalt avaldama võimete kohaselt uuetuübilisi auhinnalisi ülesandeid — mõistatusi. Et selles suhtes võimalikult kõikide lugejate soovidele vastu tulla, korraldab „T. R.“ ligemal ajal oma tellijate-lugejate peres mõistatustenuka puutuva ankeedi, mille tulemusele vastavaid, eelistatuid mõistatusi „T. R.“ siis oma veergudel avaldama hakkab. Siinkohal olgu veel edasi antud „T. R.“ lugejaskonnale üldine palve, et noored ajusportlased omaltpoolt mitmekesistaksid „T. R.-de“ mõistatustenuka kaastöö saatmisega, kusjuures on eelistatavamad uuetuübilised ja originaalsed ülesanded. Ka muid, mõistatustenuka puutuvaid ettepanekuid võtab toimetus tänuga vastu. Kaastööd kui ka muud ettepanekud-küsimused palutakse adresseerida mõistatustenuka toimetajale: V. Valter, Tartu Poeglaste Gümnaasium.

„T. R.-de“ toimetus loodab lugejaskonnalt

innukat osavõttu meie uuest algatusest nii kaastööde kui ka lahenduste näol. Nüüd aga — kasuta hetke! jõudu tööle!

„Tuleviku Radade“ toimetus.

Üldreeglid.

1. Mõistatuste lahendusest võivad osa võtta kõik „T. R.-de“ lugejad.
2. Iga mõistatuse lahendus olgu kirjutatud eri paberilehele või postkaardile.
3. Iga mõistatus olgu varustatud vastava kupongiga, (vaata järgneva lehekülje alumist serva!).
4. Iga lahendus olgu varustatud lahendaja täpse nime ja aadressiga ja kirjutatud võimalikult loetava ja selge käekirjaga!
5. Postikulude kokkuhoidmiseks võivad ka mitmed lugejad saata omad lahendused ühises ümbrikus. Kõik lahendused adresseerida V. Valter, Tartu Poeglaste Gümnaasium.
6. Lahendajate nimed avaldatakse „Tuleviku Radades.“

Mõistatus nr. 3.

Lahendage tüliküsimus.

Silmitsage tähelepanelikult juuresasuvat joonist! Te näete seal kahte küllaltki huvipakkuvat tegelast: vihast punetavat tädi Annat ja selle äkilise meeleolulanguse põhjustajat Pupu-Jukut.

Ilma ütlematagi on selge, et Pupu-Juku on süüalune — ta on tädi oma terava keelekesega otse lõhkemiseni ära vihastanud.

„T. R.-de“ toimetuse küsib: Kas teie kuulsite sõnu, millega Pupu-Juku tädi Anna ära vihastas? Kui jah, siis teatage need sõnad toimetusele! Kui teie ei kuulnud Pupu-Juku sõnu, siis tähendab see seda, et teil puudub fantaasia.

Vastus võib sisaldada maksimaalselt 25 sõna. Kümne parema vastaja vahel loositakse välja **Mait Metsanurga teos „Ümera jõel“**, kusjuures kolm kuni viis parimat vastust avaldatakse järgmises „T. R.-de“ numbris. — Auhindamisel eelistatakse lühemaid ja vaimukaid vastuseid.

Lahenduste saatmise viimaseks tähtpäevaks on 8. oktoober s. a.

Palume veel kord hoolsasti täita kõiki üldreeglite nõudeid!

Mõistatus nr. 4.

Võileibade probleem.

Olev ja Vello tegid jalgratastega pühapäeva hommikul väljasõidu mereranda. Olev võttis ligi kolm, Vello viis võileiba. Mereranda jõudnud, istusid nad maha ja tahtsid parajasti oma nälga vaigistama hakata, kui neile seltsis koolivend Juks. Viimasel polnud ühtegi võileiba, küll oli aga tal 80 senti raha. Juks tegi ettepaneku, et sõbrad müüksid osa oma võileibadest temale. Olev ja Vello nõustusid selle ettepanekuga: kolmekesi hävitati kõik 8 võileiba — igaüks sai võrdse jao. Sellejärele Juks jaotas oma 80 senti nii, et Olev, kes oli omanud kolm võileiba, sai 30 senti, kuna Vello, kes oli omanud viis võileiba, sai 50 senti.

Toimetuse küsimus: Kas eeltoodud tasumaksimine oli õiglane või mitte?

Õigete lahenduste saatjate vahel loositakse auhinnaks üks aastakäik „Tuleviku Radasid“.

Lahenduste saatmise viimaseks tähtpäevaks on 8. oktoober s. a.

Palume silmas pidada üldreeglite nõudeid!

Mõistatuse nr. 1 lahendus.

Käies õiget teed mööda saame:

Miks sa nutad, lillekene,

Nupud sul täis pisaraid?

Kas sa rasket hingevalu,

Hellakene, ka tunda said? ?

(L. Koidula.)

Mõistatuse nr. 2 lahendus.

1—7 Vaga viletsus, 1—66 Vana kübar, 2—3—37 Aga Gret! 8—10 Uarda, 9—17 Raudsepp, 15—5—4 Ertel, 16—13 Peterson, 17a—23 Mu kodu, 19—28 Saks, 20—11—46 Olga Nukrus, 21—50 Benoit, 22—31 Liina, 22—40 Liiv, 24—6 Kodutu, 25—35 Atala, 27—47—60 Külmale maale, 32—39 Kivi, 33—35—18 Ridala, 36—130 Kevadised vood, 36—75 Kevad, 37—49—29 Twain, 43—54 P. Loti, 44—72 Kolibri, 47—85 Madrus, 48—31—34 Vatikani keldrid, 49—29—30 Aino, 50—52—41 Tagore, 51—52—59—61 Golem, 52a—71 Imbi 55—45—56—45 Loitev koit 55—118—116 Lilla elevant, 56—83 Karma, 57—84 . . . vadis, 58—123 Merekotkas, 61—42—38 Minevik, 62—63 Bibi, 64—18 Koidula, 122 Muinasmaa, 68—77—79 Maine ike, 68—81

Kupong
mõistatusele
nr. 3.

Kupong
mõistatusele
nr. 4.

Mere rüpes, 69—74 Islandi kalur, 69—51—53
Isa Goriot, 73—97 Ranna, 78—92—85 Thaïs,
80—89—83 Perekonnata, 82—73—64 Kanarbik,
86—113—126 Kotkapoeg, 87—103—102 Anet,
88—115 Dikter, 91—130 Curwood, 95—104—126
Murrang, 95—96—105—81 Mürk veres, 97—
108 Alle, 98—76—26 Kuradiratsur, 100—110—

76—78 Neli kuradit, 101—122 Maa, 106—128—
127 Perandi, 107—129—119 Kangel, 109—90
Ruck, 113—93 Kodu, 117—118—126 Nauding,
121—98—78 Merikurat, 121—110 Meri, 120—
130 Rood, 124—125 Poe, 124—114—94—112
Putkinotko, 99—100 nr.

Ringvaade

Kirjanduskohus Tartus.

11. aprillil toimus Tartu Tütarlaste Gümnaasiumi ruumes T.T.G. ja T.T.K., T.P.G. ja T.K.G. kirjandusringide korraldusel kirjanduskohus L. Kibuviitsa „Rahusõit“ peategelase Eege Praakli üle. Kohtu-eesistujaks oli adv. E. Martinson, prokuröriks T.P.G. õpilane Haavakats ja kaitsjaks T.T.G. õpilane A. Raadla ja T.K.G. õpilane H. Tammur. Kohtu koosseisu kuulusid 12 õpilast-vandekohtunikku.

Eege Praakli mõisteti raudtee-ametniku Leevali tapmise eest kirjanduskohtu poolt neljaks aastaks vangis, arvesse võttes kuus kuud eelvangistust.

Tartu Kommertsgümnaasiumi õpilaste viimaseist üritusist.

TKG humanitaarring korraldas 16. märtsil s. a. kõnevõistluse. Teemaks oli „Nimede eestistamise tähtsusest“ ja „Eesti tänapäeva kirjanduse ilme“. Võistlusest osavõtjaid oli 7. Neist 6 rääkisid esimesele ja ainult üks viimasele teemale. Hindamiskomisjoni poolt tunnustati 1. auhinna vääriliseks M. Park, 2. auhinna vääriliseks H. Tammur; 3. kohale tulid E. Seiman ja N. Burenkov. Kõnelejatetest olid kõik, välja arvatud üks, poisid. Üldiselt võib kõnevõistlust pidada õnnestunuks nii osavõtjate arvult kui kõnede sisult. Muide on näidanud huvi kõnekunsti vastu TKG-s viimaseil aastail tõusvat tendentsi, mis on osalt seletatav ka humanitaaringi tegevuse jõuliseks muutumisega energiliste juhtide õhutusel.

Teiseks hästiõnnestunuks tööks me õpilaste isetegevuse alal oli kirjanduslik kohus 6. aprillil. Arutusel oli vene suur-kirjaniku Dostojevski „Kuritöö ja karistus“. Peategelase Rodion Raskolnikovi osas esines õpil. U.

Laur. Kohtu eesistujaks oli õpetaja hr. H. Jänes, prokurörideks õpil. H. Mandel ja A. Karoles ja kaitsjaks õpil. H. Tammur. Kohtu istung kestis umbes 3 tundi ja kujunes üle ootuste huvitavaks ja kaasakiskuvaks. Eriti tähelepanuväärivaks muutus poolte vaidlus.

Võeti elavalt osa nii kaitsja kui ka süüdistajate poolt. Vaidluses nagu unustati, et arutati vaid kirjanduslikku teost: prokuröri elavate sõnade mõjul tekkis mulje, et süüpingil istub tõesti mitmekordne mõrvar.

Poolte vaidluses kerkisid üles mitmed nii ühiskondlikud kui ka individuaalsed probleemid, millelele otsiti õiget lahendust.

Üldiselt võib ütelda, et nimetatud kaks üritust olid parimaist mõõdunud õppeaastal TKG õpilaste isetegevuses. H. T.

Näidendite-võistlus.

Tartu Keskkooliõpetajate ühingu poolt korraldatava näidenditevõistluse tähtpäevaks oli 15. sept. s. a. Nüüd on aga tööde esitamise tähtpäev auhindamisžürii pooli edasi lükatud 1. novembrile s. a., et anda võimalust esitada töid ka neil, kel polnud suvel aega. Žürii loodab, et žüriile saabub eeloleva kuu jooksul üha uusi käsikirju. Võistluse tingimused on järgmised:

1. Osavõtt võistlusest on vaba kõigile.
2. Näidend peab oma ainelaadilt ja käsitusviisilt olema vastav ettekandmiseks keskkoolide ja gümnaasiumide pidudel. Selle ettekanne võib kesta kuni 2 tundi. On soovitatav, et näidend lavaliselt, kostüümidel ja rekvisiidil oleks lihtne. Võimaluse korral olgu see ühe tegevuskohaga.
2. Tööd peavad olema kirjutatud masinal pogna neljandiku suurustele paberilehtede ühele küljele.

4. Esitatav näidend ei tohi olla varem ette kantud ega trükkis ilmunud.
5. Tööle kirjutab autor mingi varjunime ja lisab tööle kinnise ümbriku, millele on märgitud sama varjunimi ja mis sisaldab autori õige nime ja aadressi.
6. Tööd tuleb saata järgmisel aadressil: Tartu Keskkooliõpetajate Ühing, Tartu, postkast 102.
7. Tööde esitamise tähtpäevaks on 1. nov. 1935. a.
8. Tööd loeb läbi ja hindab viieliikmeline žürii, kuhu kuuluvad õpet. H. Jänes, kirjanik H. Raudsepp, dir. J. Roos, näitejuht E. Türk ja õpet. A. Vaigla.
9. Auhindu on kolm:
  - I — 120 kr.
  - II — 80 „
  - III — 50 „
10. Žüriil on õigus jätta mõnda auhinda välja andmata, kui esitatud tööd ei vasta nõudeile.
11. Auhindamata jäänud tööde autorite nimed sisaldavad ümbrikud põletatakse avamatult.
12. Näidendite kirjastamise ja ettekandmise tingimused sõlmitakse hiljem kokkulep- pel autoriga.

Toimetuselt

„Tuleviku Rajad“ ilmub käesoleval õppeaastal järjekindlalt üks kord kuus. Et vast- sele keskkooli- ja gümnaasiuminoorsoo aja- kirjale kindlustada pikka iga, selleks oleks vajalik, et kogu Eesti õpilas- ja õpeta- jaspere toetaks teda kaastöö ja lugemise näol. Oleks soovitav, et igasse keskkooli-gümnaa- siumi valitaks õpilaskonna poolt vastav toimkond, kes hangiks ajakirjale kaas- tööd ning tellimisi ja levitaks numbreid. Kaastöö kirjutatagu vihikulehe suuruste leh- tede ühele poolele (teine pool jäetagu tüh- jaks!) ja saadetagu see toimetusele (Tartu, postkast 102).

Kaastöö varustatagu autori, vastava kooli ja klassi nimega. Et kaasa tõmmata ka noo- remaid õpilasi, selleks on ajakirjas jäetud

nende tööde jaoks eriline nooremate nurk. Kaastööd, mis on mõeldud selle nurga jaoks, kandku vastavat märkust.

Tellimused (tellimistingimusi vt. vastava kuulutuses!) saata talitusele, Tallinn, Väike- Pärnu mnt. 19a. Peale selle oleks soovitav, et enne uue numbri ilmumist kogutaks and- meid uue numbri ostjate kohta. Õpila- sed, kes on valmis ostma aasta läbi üksik- numbreid, märkigu oma nimed üles kuni 20. oktoobrini vastavale lehele, millest üks ek- semplar jäetagu oma kooli, teine — saadetagu talitusele Tallinna. Üksiknumber maksab sel- liseile järjekindlaile ostjale ainult 22 snt. Toimetus palub saata arvamusi ja soove „Tu- leviku Radade“ sisu kohta, et neid võiks järgmisel numbris arvestada. Toimetus loo- dab kaastööd ja tellimusi õpilasilt, õpetajailt ja vilistlasilt. Hoolitsegu kõik „T. R.-de“ le- viku eest!

„T. R.-de“ toimetus.

Üleskutse kooliaja- kirjadele

Alljärgnevalt „T. R.-de“ toimetus pöördub kõigi Eestis ilmuvate keskkooli- ja gümnaa- siumi-ajakirjade toimetuste poole palvega, et igast ilmuvast numbrist saadetagu üks ek- semplar „T. R.-de“ toimetusele. Sageli il- mub siin-seal kooliajakirjades täiesti väär- tuslikke ning õnnestunud artikleid, jutte, luuletisi, vesteid jne., milledest mõnedki vää- riksid tutvustamist koolinoorte perele laial- dasemalt, ku seda suudab vastav kooliaja- kri oma piiratud leviku juures. Neid õnnes- tunumaid suletöid kohalikest kooliajakirjast kavatseb „T. R.-de“ toimetus aegajalt oma ajakirja veergudel kas terves ulatuses või katkendite näol ära trükkida sellega neid tut- vustades keskkooli- ja gümnaasiuminoorte üleriigilisele perele!

Loodame elavat reageerimist käesolevale üleskutsesele, mis on kasuks nii „T. R.-dele“, kui ka kohalikele kooliajakirjule!

Saadetised palume adresseerida „Tuleviku Radade“ toimetusele, Tartu, postkast 102.

„Tuleviku Radade“ toimetus.

Toimetus: Harald Jänes — vastutav tegevtoimetaja, Kalev Ratassepp, Jaan Roos, Helene Tamverk, Aleksander Vaigla. Väljaandja: Eesti Keskkooliõpetajate Kogu.

Uus keskkooli- ja gümnaasiuminoorsoo ajakiri

„TULEVIKU RAJAD“

ilmub käesolevast õppeaastast alates pidevalt. Õppetöö ajal ilmub ajakirja iga kuu üks number järgmistel tähtpäevadel: 25. sept., 25. okt., 25. nov., 20. dets., 25. jaan., 25. veebr., 25. märts, 25. apr. ja 20. mail.

„Tuleviku Radasid“ toimetab viieliikmeline kolleegium, kuhu kuuluvad: H. Jänes (vastutav ja tegev toimetaja), K. Ratassepp, J. Roos, H. Tamverk ja A. Vaigla, ja õpilastest koosnevad toimkonnad, millised on moodustunud juba Tallinnas ja Tartus.

„Tuleviku Rajad“ sisaldavad artikleid noorsoo isetegevusest, kirjandusest, kunstist, rahvusküsimusest, kehakultuurist, keeleuuen-
dusest, karskusaatest, noorkotklusest, skautismist jne.; jutustisi, luuletisi, vesteid, matkakirjeldusi, loodusteaduslikke küsimusi käsitlevaid kirjeldusi; arvustusi kirjandusteoste kohta; teateid ja juhiseid isetegevuse alalt, pilte ja karikatuure jne. jne. Erilised nurgad tahetakse avada järgmiste alade jaoks: sport, keeleküsimused, kirjandusarvustused, teater, loodusteaduslikud küsimused, tehnika, radio, foto, male, mõistatused, õpilaste isetegevus, noorkotklus, skautlus, kodutütarde liikumine jne.

Õpilased, vilistlased, õpetajad! Tehke kaastööd „Tuleviku Radadele“! Kirjutage artikleid, arvustusi, jutustisi, luuletisi, matkakirjeldusi, tehnilisi ülevaateid, vesteid; tehke jooniseid, linoollõikeid, karikatuure, kaanekavandeid; saatke teateid ja ülesvõtteid õpilaste isetegevuse kohta jne.! Aidake kaasa „Tuleviku Radadele“, nii et see muutuks mitmekesiseks noorsooajakirjaks, mis suudaks huvitada kõiki õpilasi!

Aidake kaasa „Tuleviku Radade“ levimisele!

Tellige ise ja hankige oma kaasõpilasilt ja vilistlasilt tellimisi! Levitage „Tuleviku Radade“ üksiknumbreid. Tehke kõik, et „Tuleviku Rajad“ leviks laialdasisse õpilasingidesse!

Kaastöö saata „Tuleviku Radade“ toimetusele Tartu, postkast 102. Tellimised ja kuulutused saata talitusele Tallinn, Väike-Pärnu mnt. 19a. Raha maksa posti jooksvale arvele nr. 315.

„Tuleviku Rajad“ maksavad:

sügispoolaasta (4 numbrit) — 90 snt., kevadpoolaasta (5 nr.) — 115 snt., kogu õppeaasta (9 nr.) — 2 kr., üksiknumber — 25 snt.

„Tuleviku Radu“ saab tellida ka igast postkontorist.

3-13714

